

**ПРАВНА РЕГУЛАТИВА И БИЗНИС ПРЕДИЗВИЦИ
ЗА ВРЕМЕ НА COVID-19 ВОНРЕДНА СОСТОЈБА
ВО РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА**

ДЕБАРЛИЕВ ДАМЕСКИ ЌЕЛЕШОСКА
АДВОКАТСКО ДРУШТВО

Април, 2020

Почитувани,

Адвокатското друштво Дебарлиев, Дамески & Келешоска (“ДДК”) е водечко македонско адвокатско друштво во областите на корпоративно, трговско и граѓанско право. Со нашата 15 годишна историја и тим од професионалци со над 15 годишно искуство во адвокатура, ние нудиме целосен асортиман на правни услуги од широк спектар, на клиенти од различни сектори - од почетни бизниси до мултинационални корпорации и државни органи.

Почетокот на 2020 година, целокупниот свет, а воедно и Република Северна Македонија, се најдоа во ситуација без преседан, кога вообичаениот тек на економски развој беше одеднаш узурпиран со појавата на COVID-19 вирусот и светската пандемија предизвикана од истиот.

На 18ти Март 2020 година, во Република Северна Македонија беше прогласена вонредна состојба на целата територија на државата во траење од 30 дена, а на 17ти Април 2020 е објавена нова одлука со која повторно е утврдено постоење на вонредна состојба со траење од 30 дена. Непосредно пред прогласувањето на вонредната состојба и после тоа Владата на Република Северна Македонија усвои поголем број на мерки чија примарна намена е заштита на здравјето на граѓаните но исто така и амортизирање на штетните последиците врз економијата и финансискиот систем во Република Северна Македонија и спречување на потенцијална економско-финансиска криза.

Иако грижата за здравјето на сите е секако во прв ред, неминовно е сите ние учесници во економијата да размислувавме за мерките што ќе обезбедат непрекинато деловно работење на нашите компании и санирање на последиците кои ќе произлезат од настанатата ситуација. За таа цел, неопходно е правилно да се управува со правниот ризик што го носат тековните околности и тоа од најразлични аспекти и од тие во однос на работната сила, даночните обврски, финансиските задолжувања, исполнување на договори и планирани проекти, остварување на права во постапки пред судови или други тела.

Компаниите имаат многу прашања од најразлични правни теми во врска со усвоените мерки. Од таа причина, со нашиот тим на професионалци во Дебарлиев, Дамески & Келешоска, решивме да Ви помогнеме во идентификувањето на правните ризиците и можности за кои веруваме дека се од посебен интерес на повеќето трговски субјекти во Република Северна Македонија.

Во продолжение следи еден краток преглед на различни правни прашања и аспекти кои произлегуваат од регулативата донесена во време на вонредната состојба во Република Северна Македонија, а кои веќе ги загрижуваат повеќето субјекти од приватниот сектор.¹

Се надеваме и дека нашето резиме може да Ви помогне барем во препознавање на ризиците и можните решенија на Вашите прашања, а секако ние сме секогаш достапни за било какви дополнителни прашања и можете да го контактирате секој од нашите адвокати на нивните соодветни е-маил адреси подолу, или на нашата генерална контакт е-маил адреса; ddk@ddklaw.com.mk

Останете безбедни!

Со Почит,

Адвокатско друштво
Дебарлиев, Дамески & Келешоска

¹ Ве молиме имајте во предвид дека овој преглед е од информативна природа; истиот не претставува преглед на сите уредби и мерки кои ги усвои Владата на Република Северна Македонија во врска со справување со последиците од COVID-19. Нашите објаснувања не претставуваат обврзувачко правно мислење. Пред да одлучите за преземање одредени дејствија, Ве советуваме да се консултирате со Вашиот правник или адвокат. Дополнително, имајте предвид дека нашите мислења подолу се засноваат на најдобро разбирање на релевантните уредби и одлуки, објавени заклучно со 21ви април 2020, при што мораме да предупредиме дека, со оглед на привремената природа на донесените мерки, кои пак претставуваат комплетно нови правни акти кои не се подложени на судски преглед и поради тоа е еноормно тешко е да се утврди како ќе се развива судската пракса; судовите, управните или другите органи исто така би можеле да заземат поинаква правна позиција од нашата и воедно да направат измени на веќе донесени мерки или пак да донесат нови.

СОДРЖИНА

1. РАБОТНИ ОДНОСИ	4
2. ОБЛИГАЦИОНИ ОДНОСИ	15
3. ОСТВАРУВАЊА ПРАВА ВО СУДСКИ, УПРАВНИ И ИЗВРШНИ ПОСТАПКИ	18
4. ТРГОВСКО ПРАВО	21
5. СТЕЧАЈНИ ПОСТАПКИ	23
6. КРЕДИТИ ЗА ОДРЖУВАЊЕ НА ЛИКВИДНОСТ КАЈ МИКРО, МАЛИ И СРЕДНИ КОМПАНИИ	24
7. БАНКИ И ФИНАНСИСКИ СИСТЕМ	29
8. ДАНОЦИ	36
9. ТРГОВИЈА	43

Емилија Келешоска

Шољаковска
Партнер

kelesoska@ddklaw.com.mk

Мартина Ангелковиќ
Адвокат

angelkovic@ddklaw.com.mk

1.1 ПЛАТЕНО ОТСУСТВО ОД РАБОТА ПОРАДИ КОРИСТЕЊЕ НА МЕРКИ ВО ВРСКА СО СПРЕЧУВАЊЕ НА ШИРЕЊЕ НА COVID-19 ВИРУСОТ

Во првиот сет мерки кои Владата на Република Северна Македонија ги донесе заради заштита од ширење и пренесување на COVID-19 вирусот беа засегнати работните односи. На седницата одржана на 10ти март 2020, Владата на Република Северна Македонија донесе заклучок за **задолжително ослободување од работни обврски** на еден од двајца родители заради грижа за деца до 10 години поради прекин на образовниот процес и затворање на градинки, грижа на деца до 26 години со пречки во развој поради затворање на центри за згрижување на овие лица, бремени жени, лица со хронични заболувања.

Задолжително се вовеле и **ослободување од работни обврски на лицата во задолжителна самоизолација** определена врз основа на Решение на Државниот Санитарен и Здравствен Инспекторат.

Најчесто поставувани прашања се **дали отсуството на работникот кој користи мерки согласно кои е ослободен од работни обврски, е платено или не?**

Отсуството на работниците поради **користење на мерките кои предвидуваат ослободување од работа на бремени жени, лица со хронични заболувања, родители на деца на возраст до 10 години, лица упатени на задолжителна самоизолација или карантин** е платено отсуство. Додека отсуството на родител за грижа на дете до 10 годишна возраст и дете со пречки во развој до 26 години јасно беше нагласено да се третира како оправдано отсуство со 100% надомест на плата, отсуството пак на работник заради мерка задолжителен карантин или самоизолација, како отсуство поради акт на државен орган и од причини за кои ни работникот, ни работодавачот имаат одговорност, во најчест случај може да се смета за отсуство поради “виша сила” со право на надомест на 50% од редовната нето плата и последиците се поделена одговорност на двете страни во работниот однос. Сепак, случаевите на самоизолација или карантин потребно е да се разгледуваат посебно зависно од околностите на секој случај.

1.2 ПРАВО НА ОДМОР НА РАБОТНИЦИТЕ ОПФАТЕНИ СО МЕРКИТЕ ЗА ЗАШТИТА ОД ШИРЕЊЕ И ПРЕВЕНЦИЈА ОД КОРОНАВИРУСОТ COVID-19

Со Уредбата со законска сила за примена на Законот за работните односи за време на вонредна состојба (Службен весник на Република Северна Македонија бр.90/20) се уреди правото на одмор на работниците вработени во приватниот сектор кои се опфатени со времените мерки за заштита од ширење и превенција од Коронавирусот COVID-19 (бремени жени, лица со хронични заболувања, родители на деца на возраст до 10 години). Овие работници неискористениот дел од годишниот одмор од календарската 2019 година, да го искористат до 31ви мај 2020 година согласно потребите на работниот процес и одобрение на работодавачот, а првиот дел од годишниот одмор за 2020 година, кој мора да се искористи во траење од две непрекинати работни недели, да се искористи до 30ти јуни 2020 година, согласно потребите на работниот процес.

1.3 МИРУВАЊЕ НА ПРАВАТА ОД РАБОТЕН ОДНОС ВО РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА СОГЛАСНО УРЕДБАТА СО ЗАКОНСКА СИЛА ЗА ПРИМЕНА НА ЗАКОНОТ ЗА РАБОТНИТЕ ОДНОСИ ЗА ВРЕМЕ НА ВОНРЕДНА СОСТОЈБА

Согласно Уредбата со законска сила за примена на Законот за работните односи за време на вонредна состојба, роковите кои се однесуваат на мирување на правата и обврските од договорот за вработување и мирување на работен однос на работник упатен на работа во странство и на неговиот брачен другар, престануваат да течат за времетраењето на вонредната состојба. Овој рок се продолжува до 15 дена по истекот на траењето на вонредната состојба, по кој рок работникот има право да се врати на работа.

1.4 ОТСУСТВОТО ОД РАБОТА ПОРАДИ БРЕМЕНОСТ, РАЃАЊЕ И РОДИТЕЛСТВО ЗА ВРЕМЕ НА ВОНРЕДНА СОСТОЈБА

Отсуството од работа на работничка поради бременост, раѓање и родителство и посвојување продолжува да тече и надоместокот на плата ќе се исплаќа до истекот на траењето на времените мерки за заштита од ширење и превенција од Коронавирусот COVID-19. Имено, независно од тоа дали отсуството од работа требало да престане во периодот на траењето на вонредната состојба, истото ќе биде продолжено до престанок на вонредната состојба.

1.5 СУБВЕНЦИОНИРАЊЕ НА ПРИДОНЕСИ ОД ЗАДОЛЖИТЕЛНО СОЦИЈАЛНО ОСИГУРУВАЊЕ

Како дел од вториот сет економски мерки, Владата на Република Северна Македонија ја донесе **Уредбата со законска сила за субвенционирање на исплата на придонеси од задолжително социјално осигурување за време на вонредна состојба (Службен весник на Република Северна Македонија бр.92/20).**

Што е предмет на субвенционирање?

На работодавачот, за секој осигуреник, за месеците април, мај и јуни 2020 година, му се субвенционира износ за исплата на придонеси од задолжително социјално осигурување **во висина од 50% од пресметаните придонеси, но најмногу до 50% од придонесите** од задолжително социјално осигурување **пресметани на просечната бруто плата по работник во Република Северна Македонија**, според податоците на Државниот завод за статистика објавена за месец јануари 2020 година².

² Просечната месечна исплатена бруто-плата по вработен, во јануари 2020 година, изнесува 41.087 денари. (Извор: ДЗС: <http://www.stat.gov.mk/PrikaziSoopstanie.aspx?rbrtxt=41>)

За кој период се однесува субвенционирањето?

Субвенционирањето на придонесите е предвидено за месеците: април, мај и јуни 2020 година и се однесува само на работодавачите во приватниот сектор.

Дали може оваа мерка да се комбинира и користи заедно со други слични мерки на субвенционирање на обврски на работодавачот?

Мерката субвенционирање на 50% од придонесите за социјално осигурување за вработените пропишана со Уредбата, не може да се комбинира, односно да се користи заедно со мерката за финансиска поддршка за исплата на плата во износ од 14.500 денари за месеците април и мај 2020 година. Овие можности се дадени алтернативно, односно работодавачот може да избере една од двете мерки која ќе ја користи.

Освен тоа, работодавачот не може да ја користи оваа мерка истовремено за вработен за кој користи субвенционирање согласно Законот за субвенционирање на придонесите од задолжително социјално осигурување поради зголемување на плата („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 239/19).

Кои услови треба да бидат исполнети за работодавач од приватниот сектор да може да користи субвенционирање на исплата на придонеси за социјално осигурување?

За користење на субвенционирање на исплата на придонеси, работодавачот треба да ги исполни следните услови:

- **намалувањето на вкупните приходи на работодавачот во месец април 2020 година или во месец мај 2020 година** да изнесува повеќе од 30% во однос на месечниот просек на вкупните приходи остварени во 2019 година; а за новооснованите компании - основани после месец март 2019 година, вкупните приходи за месец април 2020 година или месец мај 2020 година да се помали за најмалку 30% во однос на месечниот просек на вкупните приходи остварени од денот на запишувањето во трговскиот регистар во 2019 година и месеците јануари и февруари 2020 година. За работодавач пак кој врши дејност од сезонски карактер, условот е намалувањето на просечните приходи за последниот сезонски период од 4 месеци споредено со просечните приходи за сезонскиот период од истите 4 месеци во претходната година да изнесува повеќе од 30%;
- **бројот на вработени кај работодавачот** (без разлика дали истите се вработени на определено и неопределено време), земајќи ги во предвид и вработените преку приватна агенција за вработување, **да не е намален за месец април, мај и јуни 2020 година** во однос на бројот на вработени со состојба на 31 март 2020 година (освен во случај на пензионирање или смрт) и
- **да не исплаќа дивиденда, како и да нема извршено исплата по основ на награда за деловна успешност (учество во добивка, бонус) или друг вид на годишна награда** на вработените и органите на управување и надзор на работодавачот, од денот на влегувањето во сила на оваа уредба, до денот на поднесување на годишна сметка/финансиски извештаи за 2020 година.

Како се аплицира за користење на субвенциите на придонеси?

Работодавачот поднесува барање за субвенционирање на износ за исплата на придонеси до Управата за јавни приходи во форма и содржина пропишана со Уредбата. Барањето се поднесува во електронска форма преку системот е-даноци, а комплетното барање, го

потврдува Управата за јавни приходи, во рок од пет дена од денот на неговото доставување.

Што ќе се случи доколку се утврди дека работодавачот не ги исполнувал условите за субвенционирање на придонеси, а му било одобрено да ги користи?

Работодавач кој ја искористил оваа мерка, а не ги исполнувал условите за нејзино користење, е должен да го врати примениот износ на сметка на Буџетот на Република Северна Македонија. Доколку износот не биде вратен, тогаш државните органи ќе спроведат соодветна постапка за присилна наплата против работодавачот.

Дали субвенциите се неповратни?

Работодавачот кој го остварил правото на субвенционирање, должен е износот на примени финансиски средства да го врати во Буџетот на Република Северна Македонија, но најмногу до износот од 50% од:

- остварениот финансиски резултат за 2020 година зголемен за износот на оданочливите расходи и помалку искажаните приходи од Даночниот биланс;
- остварениот финансиски резултат од Билансот на успех (добивка пред оданочување) за 2020 година за обврзниците кои се во режимот на годишен данок на вкупен приход;
- износот на искажаниот финансиски резултат пред оданочување, зголемен за непризнаените расходи за даночни цели од годишниот даночен биланс за утврдување на данокот на доход од вршење на самостојна дејност.

Доколку вкупниот износ на субвенциите е помал од 50% од вредноста на горенаведените параметри, се враќа вкупниот (100%) износот на субвенциите.

Враќањето на износот ќе се изврши на три месечни рати, без камата, во месец април, мај и јуни 2021 година, а доколку работодавачот доброволно не го врати примениот износ, Управата за јавни приходи ќе изврши наплата по службена должност.

1.6 ФИНАНСИСКА ПОДДРШКА ЗАРАДИ ИСПЛАТА НА ПЛАТА ЗА МЕСЕЦИТЕ АПРИЛ И МАЈ

Дел од вториот сет економски мерки на Владата на Република Северна Македонија е и Уредбата со законска сила за финансиска поддршка на работодавачите од приватниот сектор погодени од здравствено-економската криза предизвикана од вирусот COVID-19, заради исплата на платите за месеците април и мај 2020 година (Службен весник на Република Северна Македонија бр.93/20). По донесување на уредбата, а поради големиот број на нејаснотии и прашања кои се јавија во јавноста во однос на истата, Владата на ден 28ми април 2020 година донесе нова Уредба со законска сила за финансиска поддршка на работодавачите погодени од здравствено-економската криза предизвикана од коронавирусот COVID-19, заради исплата на платите за месеците април и мај 2020 година (Службен весник на Република Северна Македонија бр.111/20) и со денот на влегување со сила на новата уредба, Уредбата објавена во Сл. Весник 93/20 и 97/20 престанува да важи.

Што е предмет на финансиската поддршка согласно Уредбата?

Согласно Уредбата, предмет на финансиска поддршка е исплатата на платите на работниците кај работодавачот-барател за месеците април и мај 2020 година, во износ најмногу до 14.500 денари месечно по работник, согласно со работното време (полно или неполно работно време) на кое е пријавен работникот, намалено за работното време за кое работникот остварува надоместок на плата кој не паѓа на товар на работодавачот.

Уредбата не дефинира дали износот од 14.500 денари финансиска поддршка се однесува на исплата на бруто или на нето плата на работниците.³

Кој работодавач има право да бара финансиска поддршка заради исплата на плати за месеците април и мај?

Согласно Уредбата, „**Работодавач од приватниот сектор**“ е секој правен субјект од приватниот сектор кој вработува работници врз основа на договор за вработување, физичко лице кое вработува работници врз основа на договор за вработување и работодавач корисник, согласно со Законот за приватни агенции за вработување.

Кои критериуми треба да ги исполни работодавачот за да има право на финансиска поддршка согласно Уредбата?

Работодавачот треба да ги исполни следните услови:

- намалувањето на вкупните приходи намалени за одделни еднократни приходи кои не произлегуваат од редовното работење на работодавачот-барател на финансиска поддршка остварени во месец април 2020 година или во месец мај 2020 година да изнесува повеќе од 30% во однос на месечниот просек на вкупните приходи намалени за одделни еднократни приходи кои не произлегуваат од редовното работење остварени во 2019 година, а за работодавач-барател на финансиска поддршка кој е запишан во соодветен регистар (основање) после месец март 2019 година, намалувањето на вкупните приходи намалени за одделни еднократни приходи кои не произлегуваат од редовното работење на работодавачот-барател на финансиска поддршка остварени за месец април 2020 година или месец мај 2020 година да изнесува повеќе од 30% во однос на месечниот просек на вкупните приходи намалени за одделни еднократни приходи кои не произлегуваат од редовно-то работење на работодавачот-барател на финансиска поддршка остварени од денот на запишувањето во соодветен регистар во 2019 година и месеците јануари и февруари 2020 година. За работодавачот-барател на финансиска поддршка кој врши дејност од сезонски карактер, намалувањето на просечните вкупни приходи намалени за одделни еднократни приходи кои не произлегуваат од редовното работење на работодавачот-барател на финансиска поддршка остварени за последниот сезонски период од 4 месеци споредено со просечните вкупни приходи намалени за одделните еднократни приходи кои не произлегуваат од редовното работење на работодавачот-барател на финансиска поддршка остварени за сезонскиот период од истите 4 месеци во претходната година да изнесува повеќе од 30%;
- **да не исплаќа дивиденда на сопствениците, како и да нема извршено исплата по основ на награда за деловна успешност (учество во добивка, бонус)** или друг вид на годишна награда на вработените и органите на управување и надзор, од денот на влегувањето во сила на оваа уредба, до денот на исплата на плата за месец мај 2020 година; и
- **најмногу 10% од вкупниот број на вработени кај работодавачот да имаат поединечна месечна нето плата над 120.000 денари месечно по вработен**, за месецот за кој се бара финансиска поддршка.

³ Министерката за финансии појасни дека износот на финансиска поддршка од 14.500 денари всушност претставува поддршка за исплата на бруто-плата на работниците. Имено во износот од 14.500 денари е вклучена нето плата од 9.000,00 денари како и придонеси од задолжително социјално осигурување. (извор: <https://vlada.mk/node/20999>)

Дополнително работодавачот за времетраење на финансиската поддршка и два месеци после нејзиното престанување (заклучно со месец јули 2020 година) бројот на вработени, со исклучок на пензионираните и починати работници, во однос на бројот на вработени во месец март 2020 година, не смее да се намали за повеќе од:

- 15% кај работодавач кој имал до 50 вработени во месецот за кој користел финансиска поддршка,
- 10% кај работодавач кој имал од 51 до 250 вработени во месецот за кој користел финансиска поддршка; и
- 5% кај работодавач кој имал над 250 вработени во месецот за кој користел финансиска поддршка.

Ако намалениот број на вработени пресметан на овој начин е нецел број, бројот се заокружува на првиот поголем цел број. Бројот на вработени што работодавачот корисник на финансиска поддршка треба да го задржи ги вклучува вработените на неопределено време, определено време и вработените со работно време пократко од полното работно време.

На кој начин работодавачот го остварува правото на финансиска поддршка согласно Уредбата?

Работодавачот поднесува барање за финансиска поддршка за исплатата на платите на работниците до Управата за јавни приходи во форма и содржина пропишана со Уредбата. Барањето се поднесува во електронска форма преку системот е-даноци, до 7-ми во месецот за претходниот месец, а комплетноста на барањето го потврдува Управата за јавни приходи, во рок од 3 дена од денот на приемот на барањето.

За кои работници, работодавачот нема право на финансиска поддршка заради исплата на платите за месеците април и мај 2020 година?

Работодавачот не може да користи финансиска поддршка за работник кој:

- нето платата на работникот за последните три месеци пред поднесување на Барањето за користење на финансиска поддршка согласно уредбата, е повисока од 39.900 денари за секој месец одделно, сразмерно на часовите на пријавено работно време (полно или неполно работно време) или доколку засновал работен однос за време пократко од три месеци, нето платата на работникот е повисока од 39.900 денари за секој месец одделно за периодот за кој е пријавен во работен однос, сразмерно на часовите на пријавено работно време (полно или неполно работно време);
- користи субвенционирање согласно Уредбата со законска сила за субвенционирање на износ за исплата на придонеси од задолжително социјално осигурување за време на вонредна состојба, освен работодавач кој врши дејност наведена согласно со Националната класификација на дејности - НКД Рев. 2: угостителска дејност (шифра 56 - дејности за подготовка и служење на храна), туризам (шифра 79 - туристички агенции организатори на патувања (туроператори) и останати резервациски услуги како и дејностите поврзани со нив и шифра 55 - објекти за сместување) и транспорт (шифра 49 - копнен транспорт и цевоводен транспорт, шифра 50 - воден транспорт, шифра 51 - воздухопловен транспорт и 52 - складирање и помошни дејности во превозот) кој за 2018 и 2019 година нема искажано загуба после оданочување и нема неплатени јавни давачки (данок на додадена вредност, данок на добивка, данок на личен доход, придонеси од задолжително социјално осигурување, како и акцизи и царини) согласно со

објавената Листа на должници на доспеани и неплатени долгови бр. 03/2020 на веб страната на Управата за јавни приходи и заклучно со 29 февруари 2020 година не доцнел со плаќање на обврските по основ на кредити подолго од 90 дена од денот на достасаноста, согласно со податоците за задолженост од соодветен јавен регистар/биро.;

- користи ослободување од плаќање на данокот на личен доход и придонеси од задолжително социјално осигурување, согласно Законот за вработувањето и осигурување во случај на невработеност (за мерките од проектот „Македонија вработува“) и
- вработува работник со дополнителна работа, согласно членот 121 од Законот за работните односи.

Финансиска поддршка за исплата на плати не може да користи ниту:

- орган на државна и на локална власт и други државни органи основани согласно со Уставот на Република Северна Македонија и со закон, агенции, фондови, јавни установи, јавни претпријатија и трговски друштва основани од Република Северна Македонија, општините, градот Скопје и општините во градот Скопје; и
- приватна агенција за вработување за работник кој е отстапен кај работодавач од јавниот сектор.

Дали финансиската помош е неповратна?

Работодавачот кој го искористил правото на финансиска поддршка има обврска примените финансиски средства да ги врати во Буџетот на Република Северна Македонија, но најмногу до износот од 50% од:

- остварениот финансиски резултат пред оданочување за 2020 година зголемен за износот на оданочивите расходи и помалку искажаните приходи во Даночниот биланс за обврзниците на данокот на добивка;
- за обврзниците на годишниот данок на вкупен приход, најмногу до износот од 50% од финансискиот резултат пред оданочување искажан во Билансот на успех за 2020 година;
- за вршителите на дејност, најмногу до износот од 50% од износот на искажаниот финансиски резултат пред оданочување во Билансот на приходи и расходи (образец Б) за 2020 година, зголемен за непризнаените расходи за даночни цели од годишниот Даночен биланс за утврдување на данокот на доход од вршење на самостојна дејност.

За целите на пресметувањето на износот за враќање на примената финансиска поддршка, работодавачот кој го искористил правото на финансиска поддршка за исплата на плати поднесува Барање за пресметување на износот за враќање на примената финансиска поддршка за исплата на плати до Управата за јавни приходи. Формата и содржината на барањето го пропишува министерот за финансии.

Во рок од 15 дена од приемот на Барањето Управата за јавни приходи го известува работодавачот за пресметаниот износот за враќање на добиената финансиска поддршка или за целосно ослободување од враќање на добиената поддршка.

Враќањето на износот ќе се изврши на три месечни рати, без камата, во месеците април, мај и јуни 2021 година.

Кои работодавачи се ослободени од обврската за враќање на финансиската помош?

Работодавачот кој го искористил правото на финансиска поддршка за исплата на плати и кој не искажал даночна основа за оданочување во Даночниот биланс, износот на примена финансиска поддршка за исплата на плати нема да ја врати во Буџетот на Република Северна Македонија, доколку нема обврски по основ на неплатени даноци и придонеси.

Исто така, финансиската поддршка за исплата на плати е неповратна за работодавач-корисник кој вработува до 250 вработени, кој:

- во последните 2 години искажал добивка после оданочување,
- не се наоѓа на листата на должници согласно со последната објавена Листа на должници на доспеани и неплатени долгови на Управата за јавни приходи на денот на поднесување на барањето,
- заклучно со 29 февруари 2020 година не доцнел со плаќање на обврските по основ на кредити подолго од 90 дена од денот на достасаноста, согласно со податоците за задолженост од соодветен јавен регистар/биро,
- ќе докаже дека финансиските средства во износ еднаков или поголем од износот на добиена финансиска поддршка ги искористил за:
 - a. инвестиции во вработени:
 - обука на вработените во области како што се маркетинг и брендирање, финансиско управување, подобрување на производството, истражување и развој, дигитални вештини и надградба и слични обуки,
 - обука на вработените за управување како што е бизнис менаџмент, стратегија, корпоративно управување или која било активност дефинирана под обука на вработените за целите на вршење на дејноста.
 - b. оперативни подобрувања на компанијата:
 - набавки поврзани со надградба на производството (на пр. подобрување на производство и дизајнирање на процеси), маркетинг и брендирање, промена на деловниот модел, дигитална трансформација (автоматизација, онлајн трговија), нова експанзија на пазарот, развој на нов производ и слични набавки,
 - воведување на акредитирани нови стандарди, набавки на патенти, авторски права, трговски марки и други права од интелектуална сопственост,
 - c. продуктивен капитал:
 - набавки на опрема и други средства кои се користат за подобрување на ефикасноста и продуктивноста на работењето, опрема поврзана со производството, компјутери и друга соодветна опрема, софтвер, опрема за транспорт и слични набавки во функција на вршење на дејноста.

Набавките работодавачот-корисник на финансиска поддршка треба да ги изврши до крајот на 2020 година.

Набавките за целите на вообичаени деловни активности на компанијата нема да бидат признаени (пример: плати, канцелариски трошоци, трошоци за одржување, комунални трошоци, трошоци за сметководство и правни работи, за усогласеност и владини такси), трошоци за финансирање, изнајмување, продажни активности/рекламирање, репрезентација, трговски изложби, набавки за одржување на постојниот софтвер, набавки за одржување на постојните сертификати во индустријата и слични тековни набавки (трошоци).

Работодавачот-корисник кој ги исполнил условите за неповратба помош до Управата за јавни приходи доставува Барање за претворање на финансиската поддршка за исплата на плати во грант најдоцна до рокот за поднесување на даночниот биланс за 2020 година, со

приложување на фактури за извршените набавки и изводи од носител на платен промет како доказ за извршеното плаќање на фактурите. Кон Барањето за претворање на финансиската поддршка за исплата на плати во грант, работодавачот-корисник а до Управата за јавни приходи доставува Уверение за платени даноци и придонеси. Формата и содржината на барањето го пропишува министерот за финансии.

Во рок од 15 дена од приемот на Барањето, Управата за јавни приходи го известува работодавачот за одбивање на барањето за претворање на финансиската поддршка за исплата на плати во грант или издава решение за претворање на финансиската поддршка за исплата на плати во грант.

Работодавачот-корисник кој не ги исполнил условите и не ги презентирал доказите, враќањето на износот ќе го изврши на три месечни рати, без камата, сметано од денот на добивањето на решение за одбивање на барањето од Управата за јавни приходи.

Што ќе се случи доколку работодавачот во приватен сектор не ги исполнува условите пропишани со Уредбата?

Доколку по извршена контрола од страна на Управата за јавни приходи и/или Државниот инспекторат за труд биде утврдено дека работодавачот не ги исполнува пропишаните услови за остварување на право на финансиска поддршка од оваа уредба, пропишаното недозволено комбинирање на повеќе мерки за субвенционирање како и обврската за ограничено намалување на бројот на вработени (сите опишани во прашањата погоре). Истиот ќе биде должен да ги врати добиените финансиски средства во целост, заедно со камата согласно со Законот за даночната постапка.

1.7 ФИНАНСИСКА ПОДДРШКА НА ФИЗИЧКИ ЛИЦА КОИ ВРШАТ САМОСТОЈНА ДЕЈНОСТ

На 2ри април 2020 година Владата на Република Северна Македонија донесе Уредба со законска сила за финансиска поддршка на физички лица кои вршат самостојна дејност погодени од здравствено-економската криза предизвикана од коронавирусот COVID-19 за време на вонредна состојба (Службен весник на Република Северна Македонија бр.92/20), со која се воведуваат мерки за помош и поддршка на физичките лица кои вршат самостојна дејност.

Согласно Уредбата корисник на оваа мерка е „Физичко лице кое врши самостојна дејност“, односно трговец поединец, физичко лице кое врши земјоделска дејност, лице кое врши занаетчиска дејност и лице кое врши услуги, кое остварува доход од вршење дејност и е запишано во соодветен регистар.

Предмет на финансиска поддршка е исплата на финансиски средства за месеците април и мај 2020 година, во износ од 14.500 денари месечно за физичкото лице кое врши самостојна дејност - барател на финансиска поддршка. Износот на финансиска поддршка, се исплатува до 13-ти во месецот за претходниот месец согласно со Програмата за финансиска поддршка на физички лица кои вршат самостојна дејност, на трансакциска сметка преку која физичкото лице кое врши самостојна дејност врши трансакции за дејноста.

Физичкото лице кое врши самостојна дејност поднесува барање за финансиска поддршка до Управата за јавни приходи, во форма и содржина утврдена со Уредбата. Барањето се поднесува преку системот e-pdd, до 5-ти во месецот за претходниот месец, а комплетноста на барањето го потврдува Управата за јавни приходи, во рок од три дена од денот на приемот.

Задолжителните услови кои треба да ги исполни физичкото лице вршител на самостојна дејност за да се стекне со право на финансиска поддршка согласно Уредбата се:

- намалување на вкупните приходи, во месец март 2020 година за повеќе од 30% во однос на месечниот просек на вкупните приходи остварени од самостојна дејност во 2019 година;
- за физичко лице кое врши самостојна дејност кое е запишано во соодветен регистар после месец март 2019 година, вкупните приходи од самостојна дејност, за месец април 2020 година или месец мај 2020 година да се помали за најмалку 30% во однос на месечниот просек на вкупните приходи остварени од самостојна дејност од денот на запишувањето во соодветен регистар во 2019 година и месеците јануари и февруари 2020 година;
- за физичко лице кое врши самостојна дејност од сезонски карактер, намалувањето на просечните приходи од самостојна дејност за последниот сезонски период од четири месеци споредено со просечните приходи од самостојна дејност за сезонскиот период од истите четири месеци во претходната година да изнесува повеќе од 30%.

За времетраење на финансиската поддршка согласно Уредбата и четири месеци по престанувањето на важењето на Уредбата, физичкото лице не смее да престане со вршење на дејноста, освен во случај на пензионирање и смрт на физичкото лице.

Физичкото лице кое го искористило правото на финансиска поддршка, согласно Уредбата, должно е примените финансиски средства да ги врати во Буџетот на Република Северна Македонија, но најмногу до износот од 50% од износот на искажаниот финансиски резултат за 2020 година, пред оданочување во Билансот на приходи и расходи (образец Б), зголемен за непризнаените расходи за даночни цели од Годишниот даночен биланс за утврдување на данокот на доход од вршење на самостојна дејност.

Враќањето на износот ќе се изврши на три месечни рати, без камата, во месеците април, мај и јуни 2021 година.

Доколку по извршена контрола од страна на Управата за јавни приходи и/или Државниот инспекторат за труд се утврди дека физичкото лице кое користело финансиска поддршка согласно Уредбата, не ги исполнувало условите од Уредбата, истото е должно да ги врати добиените финансиски средства во целост, заедно со камата која се пресметува по стапката на камата за јавни давачки ⁴.

1.8 МИНИМАЛНА НЕТО ПЛАТА ЗА ВРЕМЕ НА ВОНРЕДНА СОСТОЈБА

На 2ри април 2020 година Владата на Република Северна Македонија донесе Уредба со законска сила за примена на Законот за минимална плата во Република Северна Македонија за време на вонредна состојба (Службен весник на Република Северна Македонија бр.88/20) со која се утврдува висината на минималната **нето** плата за месец април, мај и јуни 2020 година, да изнесува **14.500 денари**.

1.9 РОКОВИ ЗА ПРИЈАВУВАЊЕ НА НЕВРАБОТЕНИТЕ ЛИЦА ВО АВРМ

⁴ Согласно член 123 од Законот за даночна постапка („Службен весник на Република Македонија“ бр. 13/06, 88/08, 159/08, 105/09, 133/09, 145/10, 171/10, 53/11, 39/12, 84/12, 187/13, 15/15, 97/15, 129/15, 154/15, 23/16 и 35/18 и „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 275/19): „На износот на помалку или повеќе платениот данок и споредните даночни давачки освен каматата се пресметува и наплатува камата во висина од 0,03% за секој ден задоцнување.“

На 2ри април 2020 година Владата на Република Северна Македонија донесе и Уредба со законска сила за примена на Законот за вработувањето и осигурување во случај на невработеност за време на вонредна состојба (Службен весник на Република Северна Македонија бр.89/20). Согласно Уредбата, роковите за јавување во Агенцијата за вработување на Република Северна Македонија во случај на невработеност, за лице кое активно бара работа нема да течат за времетраењето на вонредната состојба. По завршување на вонредната состојба, роковите се продолжуваат за период од 30 дена од денот на престанок на вонредната состојба.

1.10 РОКОВИ ЗА ОСТВАРУВАЊЕ НА ПРАВА ОД ПЕНЗИСКОТО И ИНВАЛИДСКОТО ОСИГУРУВАЊЕ ЗА ВРЕМЕ НА ВОНРЕДНА СОСТОЈБА

На ден 7ми април 2020 година Владата на Република Северна Македонија донесе Уредба со законска сила за примена на одредбите од законот за пензиското и инвалидското осигурување за време на вонредна состојба (Службен весник на Република Северна Македонија бр.94/20). Согласно Уредбата, роковите кои согласно Законот **за пензиското и инвалидското осигурување**, се определени за преземање на одделни дејствија за остварување на права од пензиското и инвалидското осигурување (согласно член 12 став 2, член 46 став 1, член 125 став 8, член 126 став 5, член 130 став 3 и 7, член 131 став 4, член 132 став 1,2 и 3, член 134 став 1, член 140 став 1,3 и 4, член 142, член 147, член 185-а став 1 и 2, член 206 став 1, член 207 став 2 и член 210), а кои истекуваат за време на траење на вонредната состојба, престануваат да течат за време на траењето на вонредната состојба и продолжуваат по истекот на траењето на вонредната состојба, но само за онолку денови колку што преостанале, и тоа од денот на истекот на траењето на вонредната состојба.

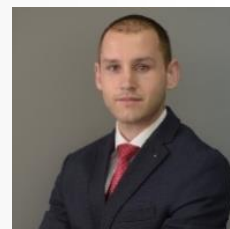
2. ОБЛИГАЦИОНИ ОДНОСИ

Ален Никочевски

Адвокат

nikocevik@ddklaw.com.mk

Ристе Георгиевски

Адвокат

georgievski@ddklaw.com.mk

2.1 Виша сила

Во Македонското позитивно право институтот “виша сила” како општ поим не е експлицитно дефиниран и не е пропишан начин на унифицирано регулирање на правната состојба на конкретен правен однос во случај на постоење на “виша сила”.

Институтот “виша сила” сепак е определен во Законот за облигационите односи во контекст на последиците од неможност на исполнување на договор за која не одговара ниту една страна.

Оттука, неможност за исполнување на договор за која не одговара ниедна страна (“виша сила”) претставува вонреден настан, кој се случил по склучувањето на договорот, а пред пристигнувањето на обврската на некоја од договорните страни, што во времето на склучувањето на договорот не можел да се предвиди ниту договорната страна можела да го спречи, избегне или отстрани и за кој не одговара ни едната ни другата договорна страна.

Кога исполнувањето на обврската на едната страна, во двостран договор, станало невозможно поради настан кој е определен како “виша сила” обврската на другата страна се гасне, а ако оваа целосно или делумно ја исполнила својата обврска, може да бара тоа да и се врати според правилата за стекнување без основ.

Последиците при постоење на “виша сила” како и постоењето на “виша сила”, сепак се одредуваат од случај до случај, зависно од фактичката состојба и видот на договорот, при што постоење на “виша сила” може да претставува основ за ослободување од одговорност на некоја од договорните страни.

Доколку договорните страни во договорот вметнале конкретна одредба за “виша сила” и последиците од настанување на таквата “виша сила”, односно одредба со која договорните страни предвиделе и дека одреден настан како на пример “епидемија” ќе се смета како “виша сила”, во тој случај договорните права и обврски од тој договор ќе се одвиваат согласно договорените последици.

Во секој случај, кога договорот не содржи одредба за “виша сила” и последици од настанување на “виша сила”, во тој случај ќе се применува Законот за облигационите

односи на договори помеѓу две домашни лица, па индивидуално за секој случај ќе се утврдува дали станува збор за вонреден настан, опишан погоре.

Во договорите во кои едната страна е странско лице и страните имаат предвидено дека правото на некоја друга странска држава ќе се применува на толкување и извршување на договорот, во тој случај самиот договор претставува извор на право за обврските и последиците на страните во случај на “виша сила” доколку содржи таква одредба, а во отсуство на таква одредба ќе се применува соодветно правото на државата кое страните го избрале со самиот договор.

2.2 ПОТЕШКОТИИ ВО ИСПОЛНУВАЊЕ НА ОБВРСКИ

Како што е наведено погоре, согласно Македонското позитивно право не е пропишан начин на унифицирано регулирање на правната состојба на конкретен договор во случај на постоење на “виша сила”, а особено не и во делот дали прогласената епидемија COVID-19 вирусот сама по себе претставува “виша сила” која влијае на договорните обврски односно исполнување на преземените договорни обврски на било која од договорните страни.

Така што, последиците при постоење на прогласената епидемија COVID-19 вирусот во Република Северна Македонија треба да се одредуваат од случај до случај, зависно од фактичката состојба и видот на конкретниот договор, поточно правата и обврските уредени со тој договор.

Имено, пред се треба да се направи разлика помеѓу извршување на дејствија/активности кои за времетраењето на епидемија COVID-19 вирусот се ограничени и/или забранети, со дејствија/активности кои за времетраење на епидемија COVID-19 вирусот се можни, односно не се забранети. Во секој случај, треба да се утврди дали прогласената епидемија COVID-19 вирусот влијае на остварувањето на целта на договорот и дали постои спреченост на некоја од договорните страни за исполнување на преземените договорни обврски.

Македонското позитивно право пропишува одредени можности т.е. права во корист на договорената страна кај која настапиле околности кои го отежнуваат исполнувањето на нејзината обврска, и тоа при постоење на вонреден настан кој се случил по склучувањето на договорот, а пред пристигнувањето на нејзината обврска, што во времето на склучувањето на договорот не можел да се предвиди ниту страната можела да го спречи, избегне или отстрани и за кој не одговара ни едната ни другата договорна страна.

Притоа, имајќи ја во предвид фактичката состојба и видот на договорот, страната кај која настапиле околности кои го отежнуваат исполнување на нејзината обврска (невозможност за исполнување) поради вонредниот настан, страната ги има следните законски можности:

- да бара договорот да се раскине, поради неспроведливост или неможност за исполнување на целта на договорот. Договорот нема да се раскине ако другата страна понуди или се согласи соодветните услови од договорот да се изменат справедливо или
- да бара сразмерно намалување на неговата обврска, во случај на делумна невозможност за исполнување на истата. Другата страна може да го раскине договорот, ако делумното исполнување не им одговара на нејзините потреби.

2.3 ИСПОЛНУВАЊЕ НА ОБВРСКИ ПО ДОГОВОРИТЕ ЗА ЗАКУПИ ВО УСЛОВИ НА COVID-19 ЕПИДЕМИЈА

Согласно Македонското позитивно право, со Договор за закуп закуподавачот се обврзува да му предаде определен предмет на закупаецот на употреба и користење, а закупаецот се обврзува за тоа да му плаќа определен надоместокот (закупнина).

Притоа, Македонското позитивно право не пропишува начин на регулирање на закупничкиот однос помеѓу договорните страни при постоење на “виша сила”, особено не при постоење на прогласената епидемија COVID-19 вирусот во Република Северна Македонија.

Оттука, врз закупите ќе се применуваат општите одредби за регулирање на неможнота за исполнување на обврските по договорот, односно при постоење на отежнати околности за исполнување на обврската од страна на закупаецот поради вонредниот настан. Така што, доколку на страната на закупаецот е изречена забрана за вршење на неговата дејност како мерка од заштита на прогласената епидемија COVID-19 вирусот во Република Северна Македонија (на пример: дејност на обложувалници, ресторани, угостителски објекти, кина), а кое нешто и директно влијае на употребата и користење на предметот за закуп, сметаме дека истото може да се третира како “виша сила” и може да претставува законски основ за остварување на законски пропишани права при постоење на “виша сила”.

2.4 ЗОО/КАЗНЕНА КАМАТА ВО УСЛОВИ НА ВОНРЕДНА СОСТОЈБА

Владата на Република Северна Македонија донесе Уредба со законска сила за примена на Законот за облигационите односи за време на вонредна состојба, објавена во Службен Весник на Република Северна Македонија бр.89/20 на ден 3ти април 2020 година со која е уредена висината на стапката на казнената камата во време на вонредната состојба.

Со предметната Уредба е пропишано дека:

- Стапката на казнената камата се определува на месечно ниво и тоа во висина на каматната стапка од основниот инструмент од операциите на отворен пазар на Народна Банка на Република Северна Македонија (референтна стапка), што важела на последниот ден од претходниот месец, зголемена за пет процентни поени во трговските договори и договорите меѓу трговци и лица на јавното право, односно зголемена за четири процентни поени во договорот во кои барем едното лице не е трговец.
- Кога паричната обврска е изразена или определена во странска валута, стапката на казнената камата се определува за секој месец, и тоа во висина на едномесечна стапка на Еурибор за евра што важела на последниот ден од претходниот месец, зголемена за пет процентни поени во трговските договори и договорите меѓу трговци и лица на јавното право, односно зголемена за четири процентни поени во договорот во кои барем едното лице не е трговец.
- При пресметка на казнената камата наведена во претходните ставови, се користи последната референтна стапка утврдена и објавена на веб страницата на Народна Банка на Република Северна Македонија.

Определената висина на стапката на казнената камата, како и периодот и начинот на пресметка, нема да влијае на стапката, периодот и начинот на пресметка на договорната камата во договорите во кои барем едното лице не е трговец, склучени пред влегувањето во сила на цитираната Уредба со законска сила.

Ова значи доколку во постоечки договор за заем, склучен пред стапување во сила на оваа уредба, страните договориле камата (договорна камата) истата останува да се пресметува по договорената стапка и во време на вонредната состојба, независно што Законот за облигационите односи предвидува дека стапката на договорната камата изнесува колку и стапката на казнената камата, а истата може да се зголеми најмногу за 50% само во трговските договори и договорите меѓу трговци и лица на јавното право.

3. ОСТВАРУВАЊА ПРАВА ВО СУДСКИ, УПРАВНИ И ИЗВРШНИ ПОСТАПКИ

Иван Дебарлиев

Партнер

debarliev@ddklaw.com.mk

Ален Никочев

Адвокат

nikocevik@ddklaw.com.mk

3.1 МОРАТОРИУМ НА РОКОВИ ВО СУДСКИ И УПРАВНИ ПОСТАПКИ

Појавата на COVID-19 вирусот во Република Северна Македонија и следственото прогласување на епидемија на територијата на Република Северна Македонија, како и прогласувањето на вонредна состојба, во голема мера го попречи функционирањето на судскиот систем во Република Северна Македонија. Остварувањето на правата на граѓаните во судски и управни постапки е уредено со Уредбата со законска сила за роковите во судските постапки за време на вонредната состојба и постапувањето на судовите и јавните обвинителства, која стапи во сила на 30ти март 2020 година со нејзиното објавување во Службениот весник на Република Северна Македонија (бр.84/20 и 89/20), како и со Уредбата со законска сила за примена на Законот за општата управна постапка за време на вонредна состојба, која стапи во сила на 24ти март 2020 година со нејзиното објавување во Службениот весник на Република Северна Македонија (бр.76/20).

Со Уредбата за роковите во судските постапки за време на вонредната состојба се предвиде еден своевиден мораториум на законските и преклузивните рокови за: поднесување на тужба во парнична постапка, приватна тужба во кривична постапка, предлог за кривично гонење, предлог за поведување на вонпарнична постапка, поднесување на барање за присилно извршување, постапка за обезбедување на побарувањата, тужба за поведување управен спор, или иницирање и поведување на друга судска постапка. Согласно Уредбата, наведените законски и преклузивни рокови престануваат да течат во моментот на стапување во сила на Уредбата се до престанувањето на вонредната состојба.

Уредбата ги уредува и роковите за изјавување на правни лекови, односно законските и преклузивните рокови за изјавување на правни лекови, правни средства или за преземање процесни дејствија во горенаведените постапки, ќе престанат да течат од денот на стапување во сила на Уредбата, па се **до завршување на вонредната состојба**. Во кривичните и прекршочните постапки, роковите за изјавување на жалба или приговор на

одлуките со кои постапката завршува, како и за изјавување на вонредните правни лекови, исто така **престануваат да течат** од денот на стапување во сила на Уредбата, па се **до завршување на вонредната состојба**.

Роковите за застарување за кривично гонење, поведување и водење на прекршочна постапка, за извршување на кривичните и прекршочните санкции **престануваат да течат** од денот на стапување во сила на Уредбата, па се **до завршување на вонредната состојба**. Издавањето на упатните акти за изречена казна затвор до три години **се одложува** до 1 септември 2020 година, освен за предметите каде што постои опасност за застарување на извршување на казната.

Со Уредбата за примена на ЗОУП за време на вонредна состојба пак, исто така се предвиде мораториум на роковите кои согласно Законот за општата управна постапка, освен во постапките за јавни набавки, се определени за преземање на одделни дејствија во постапката, односно роковите кои ги определува овластеното службено лице. Согласно оваа Уредба, роковите кои истекуваат за време на траење на вонредната состојба, **престануваат да течат за време на траењето на вонредната состојба и продолжуваат по истекот на траењето на вонредната состојба**, но само за онолку денови колку што преостанале, и тоа од денот на **истекот на траењето на вонредната состојба**.

Уредбата за примена на ЗОУП за време на вонредна состојба меѓутоа предвидува и исклучок, врз основ на кој овластеното службено лице, по молба на заинтересирано лице заради постоење на оправдани причини, може да одлучи поинаку за роковите во управната постапка од пропишаното со Уредбата.

Течењето на сите рокови кои што се опфатени со двете Уредби погоре е всушност запрено за време на траењето на вонредната состојба, поточно **настапен е застој на роковите**. По престанокот на траењето на вонредната состојба, сите рокови кои биле опфатени со Уредбите **ќе продолжат да течат**, а времето што изминало пред запирањето т.е.застојот се засметува во роковите.

3.2 РАБОТА НА СУДОВИТЕ

Што се однесува до постапувањето на Судовите и Јавните обвинителства во Република Северна Македонија за време на траењето на вонредната состојба, Судовите се должни да за време на траењето на вонредната состојба, постапуваат согласно Уредбата за рокови како и Одлуката за постапување на судовите во Република Северна Македонија во услови на зголемена опасност од вирусот COVID-19, донесена на 17ти март 2020 година од страна на Судскиот совет на Република Северна Македонија. Со Одлуката се предвиде да се извршуваат само нужните работи и притоа да бидат одложени сите судења, освен оние судски предмети кај кои постои потреба од итност на постапување, како што се: предмети кои се пред застарување, предмети во кои се изречени мерки притвор или други мерки за обезбедување на присуство, како и предмети кај кои сериозно би било нарушено правото на судење во разумен рок, предмети кои се стасани до изрекување пресуди, предмети за кои се одлучува без јавна расправа, конкретно по предметите кои се сметаат за итни во смисла на член 72 став 2 од Законот за судовите.

Во случај да некој суд или негово одделение не може да постапува по итни предмети заради преземени мерки за спречување на ширење на вирусот COVID-19, поради изолација на судии или слично, Судскиот совет определува да постапува друг стварно надлежен суд од ист степен. Судскиот совет воедно може да донесе и одлука за одржување на расправи и преземање на сите други дејствија на постапката со користење на електронски технички средства кои обезбедуваат двонасочна комуникација без заедничко физичко присуство на учесниците во постапката.

3.3 ПОСТАПКИ ЗА ИЗВРШУВАЊЕ (МОРАТОРИУМ НА ИЗВРШУВАЊЕТО)

Како една од мерките кои беа усвоени во рамките на т.н. Втор сет на економски мерки за справување со COVID-19 кризата, е мерката за суспендирање односно запирање на Законот за извршување.

Предметната економска мерка е уредена со **Уредбата со законска сила за примена на Законот за извршување за време на вонредната, стапена во сила на 1ви април 2020 година со нејзиното објавување во Службениот весник на Република Северна Македонија (бр.86/20 и 103/20).**

Со Уредбата се предвидува дека **Законот за извршување нема да се применува до 30ти јуни, 2020 година**, при што се предвиде дека извршителите се должни да **запрат со преземањето на било какви извршни дејствија, освен:** во предметите за побарување врз основа на законска издршка, распределба на средства пристигнати на нивните посебни сметки, примање на барање за извршување и нивна електронска евиденција, испитување на економската состојба на должниците, приклучок на налог за извршување врз недвижност, налог за забрана за располагање со хартии од вредност, во предметите по започнатите извршувања до 31ви март 2020 година врз побарување по сметки на физичко лице кај банка и врз расположливи средства на сметка на правно лице кај носителите на платен промет-изготвување, поднесување на заклучок за запирање со извршување од сметка на физичко или правно лице доколку го платиле долгот.

Понатаму, со Уредбата се предвиде дека **од извршување се изземаат примањата по следните основи:** примања врз основа на законска издршка, надоместок на штета настаната поради нарушување на здравјето или намалување, односно губење на работната способност и надоместок на штета за загубена издршка поради смрт на давачот на издршката; примање врз основа на надоместок поради телесно оштетување според прописите за инвалидското осигурување; примање од права на парична помош од социјална заштита (гарантирана минимална помош, надоместок заради попреченост, надоместок на плата за скратено работно време, додаток за домување, траен надоместок и еднократна парична помош) согласно со прописите од социјална заштита; примање врз основа на привремена невработеност; примања од правата за заштита на децата согласно со Законот за заштита на децата; примање врз основа на стипендија, кредит и помош на ученици и студенти; примање на питомци на Воената академија; надоместок за работа на осуден во казнено-поправен дом, освен за побарување врз основа на законско издржување, како и за побарување на надоместок на штета предизвикана со кривично дело на осудениот; примање врз основа на патни трошоци; примања од право на социјална сигурност за стари лица, согласно со прописите за социјална сигурност за старите лица; средства исплатени како хуманитарна помош или надомест на штета во ситуации предизвикани од елементарни непогоди во услови на донесена одлука за постоење на кризна состојба од страна на Владата на Република Северна Македонија или Собранието на Република Северна Македонија, средствата на посебната сметка која ја поседува извршителот, плата, пензија, надоместок на трошоци за сместување на лице, надоместок за згрижување на згрижувачко семејство, надоместок за деца корисници на семејна пензија, примања на лица во резервниот состав на Армијата на Република Северна Македонија и Полицијата, примања на воени и мирновременски воени инвалиди врз основа на инвалиднина, ортопедски додаток и инвалидски додаток, примање врз основа на договор за доживотна издршка и доживотна рента, како и врз примањето врз основа на договор за осигурување на животот и средствата исплатени како финансиска поддршка или субвенција на правни и физички лица заради надминување на последиците од Коронавирусот COVID-19. При постоење на некој од основите за иземање од извршување, **должникот до извршителот преку електронска комуникација поднесува барање за одложување на извршувањето** и доказ за основот, а по кое барање извршителот до носителот на платен промет преку електронска комуникација поднесување барање за

одложување на налогот за извршување до 30ти јуни 2020 година, без притоа да се наруши редоследот на прием на налогот.

Со Уредбата се предвиде и дека Работодавачите на должниците, Фондот за пензиско и инвалидско осигурување, Народната банка на Република Северна Македонија во случај кога со налозите за извршување се задолжува сметка која се наоѓа во рамки на трезорската сметка или здравствената трезорска сметка, Трезорот при Министерство за финансии, односно Трезорот на Фондот за здравствено осигурување на Република Северна Македонија каде што на должникот му се води сметката се должни да **запрат со постапување по издадените налози од извршителите**, во периодот определен со Уредбата т.е. **до 30ти јуни, 2020 година**.

По поднесените приговори за незаконитост при извршувањето, Основните судови се должни да донесат решенија, а Апелационите судови да одлучат по поднесените жалби, заради создавање на услови за непречена распределба на средствата пристигнати на посебните сметки на извршителите.

Во секој случај, секој доверител на извршно побарување во време на вонредната состојба и времетраењето на уредбата може да поднесе барање за извршување за секој вид на побарување, по кое што извршителите имаат можност за преземање на одредени дејствија, освен оние кои се изземени со Уредбата.

4. ТРГОВСКО ПРАВО

Љупчо Цветковски
Партнер

cvetkovski@ddklaw.com.mk

4.1 ПРАВА И ОБВРСКИ НА СОДРУЖНИЦИТЕ И АКЦИОНЕРИТЕ, ЧЛЕНОВИТЕ НА УПРАВНИТЕ И ОРГАНИТЕ НА НАДЗОР

Согласно Македонското позитивно право, не е пропишан посебен начин за регулирање на корпоративните права и обврски во момент на постоење на прогласена вонредна состојба поради пандемијата предизвикана од COVID-19 вирусот во Република Северна Македонија. Имено, во овој момент не постојат никакви важечки уредби кои директно влијаат врз остварувањето на правата и обврските од страна на сите засегнати субјекти (содружници, акционери, управители, членови на органи на управување...), па оттука начинот, обемот и остварувањето на корпоративните права и обврски останува ист согласно и претходно важечките правни норми. Во таа насока, во овој момент не се доведени во прашање одржувањата на собирите на содружници, акционерските собранија, како и се она што спаѓа во делокругот на работењето и функционирањето на трговските друштва од аспект на законските прописи кои го уредуваат и регулираат нивното работење.

Централниот регистар на Република Северна Македонија е отворен, единствено може да биде потребен подолг временски период за да се направат релевантните уписи и промени, како и други потребни услуги за кои истиот е надлежен, и тоа единствено како резултат на неговото работење со намален персонален капацитет и скратеното работно време.

4.2 ПРЕДИЗВИЦИ ВО СЛУЧАЈ НА ОТСУСТВО НА ОРГАНИТЕ НА УПРАВУВАЊЕ И НАДЗОР

Во услови на непредвидено ширење на COVID-19 вирусот и објективната изложеност на потенцијална зараза на секој од нас, се поставува прашањето за оперативност на друштвото во случај на задолжителна изолација, карантин или хоспитализација на членови на органите на управување во трговското друштво. Секако постапката за промена или назначување на дополнителен член не е исклучена опција за надминување на ваква ситуација, но не секогаш е возможна за реализација во итни случаи особено во околности на вонредна состојба. Препорачливо е извршните членови на органот на управување во друштвото да имаат како “back up” опција спремно овластување за трето лице кои би постапувало во нивно име и за нивна сметка само доколку е неопходно. Препорачуваме ваквите полномошна да бидат подготвени со определени ограничувања, временски определен рок на траење и истите да бидат ефективни само во случај на потреба. Формата на полномошната е писмена со нотарска заверка на потписот на властодавецот.

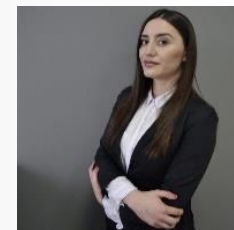
5. СТЕЧАЈНИ ПОСТАПКИ

Ема Димитриеска

Адвокат

dimitrieska@ddklaw.com.mk

Ања Стефановска

Соработник

associate7@ddklaw.com.mk

5.1 МОРАТОРИУМ НА СТЕЧАЈНИТЕ ПОСТАПКИ

Согласно Законот за стечај, стечајните постапки се сметаат за итни постапки. Меѓутоа, имајќи ја во предвид состојбата настаната поради пандемијата од коронавирус COVID-19, а следејќи ги препораките на Владата на Република Северна Македонија, Судскиот совет на Република Северна Македонија на ден 17ти март 2020 година донесе Одлука за постапување на судовите во Република Северна Македонија во услови на зголемена опасност од вирусот COVID-19 бр.02-606/1. Согласно наведената Одлука, во судовите се извршуваат само определени нужни работи, од кои се изземени стечајните постапки. Наведеното особено поради фактот што во најголемиот број на стечајни постапки, има голем број на доверители кои присуствуваат на закажаните рочишта со што се зголемува можноста и опасноста од ширење на вирусот COVID-19.

Дополнително, Владата на Република Северна Македонија донесе Уредба со законска сила за примена на Законот за стечај за време на вонредна состојба, објавена во Службен весник на Република Северна Македонија бр.76 од 24ти март 2020 година и која стапи на сила на денот на нејзиното објавување.

Оваа Уредба го регулира поведувањето на стечајна постапка и поведување на претходна постапка за време на вонредната состојба, на начин што предвидува дека над стечајните должници кои ги исполнуваат условите за отворање на стечајна постапка или поведување на претходна постапка, нема да се отвораат стечајни постапки и да се поведуваат претходни постапки за време траењето на вонредната состојба, како и три месеци по престанок на траењето на вонредната состојба. Воедно, сите започнати постапки, како претходна постапка за отворање на стечајна постапка и отворање на стечајната постапка над стечајниот должник, се одложуваат за време на траењето на вонредната состојба, како и три месеци по престанокот на траењето на вонредната состојба.

Ова значи дека во текот на вонредната состојба, како и три месеци по престанок на траење на вонредна состојба стечајните постапки ќе бидат во мирување.

Уредбата со законска сила за примена на Законот за стечај за време на вонредна состојба не содржи одредби во однос на тоа дали доверителите или пак и самиот должник има право

за времетраењето на вонредната состојба да поднесе предлог за отворање на стечајна постапка. Сепак, имајќи во предвид дека во судот е дозволен прием на поднесоци, сметаме дека заинтересираните лица имаат право, а заради заштита на нивните интереси, да поднесат до надлежниот суд предлог за отворање на стечајна постапка над одреден должник, иако судот не смее да постапува по поднесениот предлог.

Во наше разбирање оваа Уредба не ги менува условите кои треба да се исполнат за отворање на стечајна постапка на стечајниот должник, па доколку истите се исполнети сметаме дека доверителот или должникот може да поднесат предлог за отворање на стечајна постапка до надлежниот суд особено ако се има во предвид дека Законот за стечај предвидува одредени последици кои настапуваат по поднесување на предлогот за отворање на стечајна постапка, како и последици за органите за управување кај должникот во случај на неподнесување на предлог за отворање на стечајна постапка во законскиот рок од настапување на условите за отворање на стечај.

6. КРЕДИТИ ЗА ОДРЖУВАЊЕ НА ЛИКВИДНОСТ КАЈ МИКРО, МАЛИ И СРЕДНИ КОМПАНИИ

Ема Димитриеска

Адвокат

dimitrieska@ddklaw.com.mk

ДДК

адвокатско друштво
www.ddklaw.com.mk

6.1 ПРВА БЕСКАМАТНА КРЕДИТНА ЛИНИЈА-ЗАЕМ ОД РАЗВОЈНА БАНКА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА ВО ИЗНОС ДО 30.000 ЕВРА

Кризата која настана од појавата на COVID-19 коронавирусот најмногу ги погоди друштвата чија основна дејност е во целост забранета или значително отежната да се врши согласно мерките за спречување на внесување и ширење на коронавирусот COVID-19 донесени од страна на Владата на Република Северна Македонија. Од таа причина, а како дел од првиот пакет на економски мерки донесени од страна на Владата на Република Северна Македонија, Развојната Банка на Република Северна Македонија креираше мерка “КОВИД1” за поддршка на македонската економија наменета за микро, мали и средни компании, чија цел е одржување на ликвидноста на компаниите преку посебна кредитна линија за финансирање.

За оваа цел, обезбеден е буџет од вкупно 5,7 милиони евра (338.250.000,00 денари), при што средствата се обезбедени од Посебниот кредитен фонд и се во сопственост на Владата на Република Северна Македонија.

На 23ти март 2020 година Развојната Банка на Република Северна Македонија објави Јавен повик бр.1 за поднесување на апликации за директна финансиска поддршка на трговски друштва и трговци поединци регистрирани во Република Северна Македонија од Посебниот кредитен фонд. Кредитот е наменет за обртни средства вклучително и за подобрување на ликвидноста на компаниите.

Целта на овие кредити е финансиска поддршка за одржување на ликвидноста на компаниите од најпогодените дејности од кризата настаната поради коронавирусот COVID-19, а пред се дејностите **поврзани со угостителство, туризам и товарниот транспорт**. Во рамки на Јавниот повик содржана е листа на дејности според Националната класификација на дејности за кои се одобруваат кредити, при што се врши ажурирање на истата, со цел вклучување на што поголем број на дејности кои би имале можност да аплицираат за кредит.

Износот на кредитот за кој може да се аплицира е во зависност од бројот на вработените кај кредитобарателот, односно микро компаниите, оние компании кои вработуваат до 10 вработени може да аплицираат за кредит во износ до 5.000 евра (307.500,00 денари), малите компании кои вработуваат од 11 до 50 вработени може да аплицираат за кредит во износ до 15.000 евра (922.500,00 денари), а средните компании кои вработуваат од 51 до 250 вработени може да аплицираат за кредит во износ до 30.000 евра (1.845.000,00 денари). Во секој случај, предвиден е минимален износ кој може да биде одобрен на кредитобарателот и тоа износ од 3.000 евра (184.000,00 денари), додека пак максималниот износ на кредит кој може да биде одобрен изнесува 30.000 евра (1.845.000,00 денари).

Најрелевантниот елемент во врска со оваа мерка е **бескаматната природа на кредитите**, односно овие кредити се со каматна стапка од 0 проценти. Грејс периодот на кредитите ќе биде 6 месеци, а рокот на отплата 2 години.

Распределбата на средствата за бескаматните кредити се одвива согласно критериумот “прв дојден, прв услужен”. Потполната апликација за учество на јавниот повик со комплетната документација се доставува исклучиво по е-маил на е-маил адресата: kreditiranjeCOVID1@mbdp.com.mk. Во предметот на е-маилот со кој се доставува апликацијата потребно е да се наведе COVID1. Секој кредитобарател може да аплицира само за едно кредитно барање. Рокот на траење на јавниот повик е 30 дена сметано од 26ти март 2020 година. Огласот за аплицирање за наведениот кредит се наоѓа на веб-страницата на Развојната банка на Република Северна Македонија, на линкот: <https://www.mbdp.com.mk/mk/vesti/596-1-2>. Договорот за кредит ќе биде обезбеден со меница од кредитокорисникот авалирана од еден од сопствениците на кредитокорисникот, со менична изјава за уредување на правата и обврските по меницата во форма на нотарски акт со извршна клаузула, при што трошоците за воспоставување на обезбедувањето се на товар на кредитокорисникот.

Големите компании кои вработуваат над 250 вработени не се опфатени со оваа мерка, односно немаат право да аплицираат за кредит пред Развојната Банка на Република Северна Македонија.

Според информациите објавени од страна на Развојната Банка, исплатата на кредитите од првата бескаматна кредитна линија е започната. Според јавно достапните информации, најголем број на апликации се поднесени од страна на микро и мали компании, додека пак процентуално, поголемиот број на апликации се поднесени од компании од областа на транспортот и угостителството, а помал број на апликации се поднесени од компании од областа на туризмот.

6.2 ВТОРА БЕСКАМАТНА КРЕДИТНА ЛИНИЈА-ЗАЕМ ОД РАЗВОЈНА БАНКА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА ВО ИЗНОС ОД 90.000 ЕВРА

Како дел од вториот пакет економски мерки донесени од страна на Владата на Република Северна Македонија со цел справување со кризата настаната како резултат на пандемијата од коронавирусот COVID-19, Развојната Банка на Република Северна Македонија креираше втора бескаматна кредитна линија „КОВИД2“ во вкупен износ на расположливи средства од 492.000.000,00 денари. Одобрените средства ќе бидат доделени од Компензационите фондови од странска помош (Италија, Јапонија и друга странска помош), за директна поддршка на микро, мали и средни компании кои се регистрирани во Република Северна Македонија, со намена за обртни средства.

Идентично како и во првата бескаматна кредитна линија, износот на кредит којшто ќе се одобрува ќе биде во зависност од бројот на вработени, односно бројот на вработени со состојба на 31ви јануари 2020 потврдени од овластеното лице, управител на кредитокорисникот, со Изјава објавена на веб-страницата на банката.

Максимален износ на кредит за кредитобарателот ќе биде пресметан по следната формула: 14.500 денари x 3 месеци x број на вработени. Предвидено е максималниот износ на кредит кој може да биде одобрен да не надминува 90.000 евра (5.535.000,00 денари), додека пак минималниот износ на одобрен кредит да не биде понизок од 3.000 евра (184.500,00 денари).

Исклучок од начинот на пресметка на максималниот износ на кредит се:

- компании кои имаат до 5 вработени, кои може да аплицираат за кредит од 184.500 денари; и

- компании со вработени од 128 до 250 вработени коишто може да аплицираат за кредит за износ до 5.535.000 денари.

Како и кредитите од првата кредитна линија, и кредитите од втората кредитна линија се без камата, односно со 0% годишна каматна стапка. Предвиден е рок на отплата од 3 години со грејс период од 12 месеци со намена за обртни средства, додека пак отплатата на кредитот од страна на кредитокорисникот ќе се врши квартално. Договорот за кредит ќе биде обезбеден со меница од кредитокорисникот авалирана од еден од сопствениците на кредитокорисникот, со менична изјава за уредување на правата и обврските по меницата во форма на нотарски акт со извршна клаузула, при што трошоците за воспоставување на обезбедувањето се на товар на кредитокорисникот.

Распределбата на средствата за бескаматните кредити се одвива согласно критериумот “прв дојден, прв услужен”. Потполната апликација за учество на јавниот повик со комплетната документација се доставува исклучиво по е-маил, и тоа на е-маил адресата: kreditiranjecovid2@mbdp.com.mk. Во предметот на е-маилот со кој се доставува апликацијата се наведува краткото име на компанијата како што е наведено во тековната состојба со латинично писмо во формат –“Ime на kompanijata DOOEL/DOO/TP Grad”.

Секој кредитобарател може да аплицира само за едно кредитно барање. Рокот на траење на јавниот повик е 15 дена сметано од 29ти Април 2020 година. Огласот за аплицирање за наведениот кредит се наоѓа на вебстраницата на Развојната банка на Република Северна Македонија, на линкот: <https://www.mbdp.com.mk/mk/vesti/635-1-covid2>.

Големите компании кои вработуваат над 250 вработени не се опфатени со оваа мерка, односно немаат право да аплицираат за кредит пред Развојната Банка на Република Северна Македонија.

За разлика од првата бескаматна кредитна линија, во јавниот повик за втората бескаматна кредитна линија "КОВИД2", не се предвидени ограничувања во поглед на дејностите кои се опфатени со оваа мерка. Односно право да аплицира има секоја компанија која има до 250 вработени, без оглед на дејноста која ја врши.

6.3 ПОВОЛНИ КРЕДИТИ ЗА МАЛИ И СРЕДНИ КОМПАНИИ

Покрај втората бескаматна кредитна линија "КОВИД2", а во рамки на тековниот договор за заем помеѓу Развојната Банка на Република Северна Македонија и Европската инвестициона банка, се овозможува користење на поволни кредити наменети за малите и средните компании. Имено, малите и средни компании ќе имаат можност преку комерцијалните банки да аплицираат за 50 милиони евра поволни кредити од Европската инвестициона банка кои се наменети за обезбедување на свеж капитал за поддршка на нови проекти, нови вработувања, зголемена ликвидност на стопанството и зголемен извоз. Со цел надминување на проблемите кои произлегуваат од новонастанатата состојба со појавата на вирусот COVID-19 кој директно го погодува работењето на малите и средните претпријатија, државата презема мерка со која ќе ја субвенционира каматната стапка на Развојната Банка на Република Северна Македонија кон Европската инвестициона банка, како и административниот трошок кој Развојната банка ќе го пресметува кон деловните банки преку кои ќе се пласираат средствата од оваа кредитна линија. Со оваа мерка, Развојната Банка на Република Северна Македонија ќе понуди каматна стапка на деловните банки кои пак за оваа линија ќе одат со пониски маргини и ќе може за кредитите да нудат каматни стапки од околу 1.5%.

Во секој случај, деталите, условите за користење и начинот на аплицирање за поволни кредити, се во фаза на изготвување од страна на Развојната Банка на Република Северна Македонија.

6.4 ЈАВНА ПОНУДА ЗА ПРОМЕНА НА ДОГОВОРНИ УСЛУГИ ЗА КЛИЕНТИ НА РАЗВОЈНАТА БАНКА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА КОИ СЕ НЕФИНАНСИСКИ ПРАВНИ ЛИЦА

Во дополнење на претходно опишаните мерки за намалување на влијанието од Ковид-19 во економијата, на 21ви април 2020 година Развојната Банка објави Јавен повик за промена на договорните услуги за своите клиенти-нефинансиски правни лица. Јавниот повик е објавен врз основа на Одлуката за измена и дополнување на Одлуката за методологијата за управување со кредитниот ризик (Службен весник на Република Северна Македонија бр.76/20) и Уредбата со законска сила за начинот на промена на договорните услови на кредитни изложености кај банките и штедилниците (Службен весник на Република Северна Македонија бр.80/20).

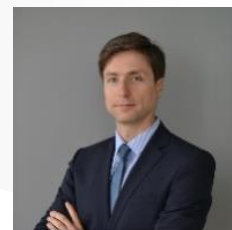
Имено, Развојната Банка ќе го разгледа секое поединечно барање од клиентите-нефинансиски правни лица за промена на сервисирање на обврските кон Банката и преку електронска комуникација ќе достави понуда до клиентот-нефинансиско правно лице.

Клиентите-нефинансиски правни лица може да достават до Банката барање за промена на условите за сервисирање на обврските кон Банката и тоа (i) електронски на e-mail на референтот со кој вообичаено соработува клиентот, (ii) на info@mbdp.com.mk или (iii) во писмена форма по пошта.

Како што е предвидено во Уредбата со законска сила за начинот на промена на договорните услови на кредитни изложености кај банките и штедилниците (Службен весник на Република Северна Македонија бр.80/20), клиентот-нефинансиско правно лице треба во рок од 10 дена да ја извести Банката, писмено по пошта или електронски, дали ја одбива или прифаќа понудата на Развојната Банка. Доколку клиентот не достави одговор во предвидениот рок, се смета дека понудата од Банката не е прифатена.

Во Јавната понуда не е наведено на кој начин би било изменето сервисирањето на обврските на клиентите-нефинансиски друштва кон Развојната Банка, оттука би можело да се смета дека секој клиент-нефинансиско правно лице во своето барање може да предложи начин на кој би биле изменети договорните услови, а Развојната Банка ќе изготви и достави понуди до секој клиент посебно (имајќи го во предвид барањето на клиентот). Сепак, не е јасно наведено дали Развојната Банка може да изготви една понуда која ќе биде доставена до сите клиенти-нефинансиски правни лица на Банката, како што тоа беше случај со комерцијалните банки (опишано во точка 7.1 подолу).

7. БАНКИ И ФИНАНСИСКИ СИСТЕМ

Драган Дамески

Партнер

dameski@ddklaw.com.mk

Јасмина Илиева Јовановиќ

Партнер

llieva@ddklaw.com.mk

7.1 ПРОМЕНА НА ДОГОВОРЕНИТЕ УСЛОВИ ЗА КРЕДИТНИ ИЗЛОЖЕНОСТИ КАЈ БАНКИТЕ И ШТЕДИЛНИЦИТЕ

Заради олеснување на обврските на корисниците на кредити во периодот на вонредна состојба, Владата на Северна Македонија донесе Уредба со законска сила за начинот на промена на договорни услови на кредитни изложености кај банките и штедилниците и истата е објавена во Службен Весник на Република Северна Македонија бр.80/20. Оваа уредба е во согласност со Одлуката за изменување и дополнување на Одлуката за методологијата за управување со кредитниот ризик (Службен весник на Република Северна Македонија бр. 76/20).

Согласно Уредбата, секоја банка и штедилница да објави на својата веб страна и/или да достави преку електронска и/или писмена комуникација до должниците (физичките лица и нефинансиските правни лица), понуда за промена на условите на договорите за кредитни

ДДК

адвокатско друштво
www.ddklaw.com.mk

продукти, како и да го разгледа секое поединечно барање поднесено од должниците за промена на условите за сервисирање на кредитната изложеност. Имено, Уредбата дава можност кредитокорисниците сами да се обратат до банките и штедилниците и да побараат промена на договорените услови, на што банките и штедилниците треба да одговорат писмено или електронски.

Со Уредбата предвиден е различен третман на должник - физичко лице и должник - правно лице во поглед на прифаќањето/одбивање на понудата за промена на условите од договорите за кредити. Имено, во рок од 10 дена по објавување/испраќање на понудата:

- доколку должникот - физичко лице не ја извести банката односно штедилницата писмено или електронски дека ја одбива понудата, се смета дека понудата е прифатена, освен доколку во понудата не е поинаку определено;
- доколку должникот - правно лице не ја извести банката односно штедилницата писмено или електронски дали ја одбива или прифаќа понудата, се смета дека понудата не е прифатена.

Со Уредбата воедно се овозможува промената на договорните услови за кредитите да се изврши побрзо и поедноставно, без да се загрози јавното здравје, односно без потребата да се посетуваат експозитурите и филијалите и без да се чека во ред на шалтерите заради потпишување на анексите на договорите. Со прифаќање на понудите и промена на договорните услови, нема обврска за изготвување на посебен анекс ниту анексирање на постоечките инструменти за обезбедување.

Поволностите важат за сите кредитни производи понудени од банките и штедилниците, како што се:

- потрошувачки, станбени, хипотекарни, автомобилски кредити итн.;
- кредитни картички;
- дозволено пречекорување (одобрен минус);
- кредити на нефинансиски правни лица и друго.

Уредбата не содржи одредби во однос на условите кои банките и штедилниците задолжително треба да ги понудат со цел олеснување на сервисирањето на кредитите на должниците, сепак такви насоки и препораки беа дадени од страна на Владата на Република Северна Македонија. Имајќи ги во предвид таквите препораки, понудите објавени од страна на банките генерално се однесуваат на одложено плаќање на месечните ануитети (главница, камата и останати обврски кои произлегуваат од одобрениот кредит, а се вкалкулирани во месечниот ануитет) до 6 месеци и тоа сметано од 1ви април 2020 година до 30ти септември 2020 година, меѓутоа за целото времетраење на периодот на одложена наплата, мнозинството банките одлучија дека ќе пресметуваат договорна камата по каматна стапка предвидена во договорот за кредит. Наплатата на каматата од периодот на одложена наплата, банките предвидуваат дека ќе започне по ставање на кредитот во редовна отплата и истата ќе биде распределена во преостанатите рати до целосна исплата на кредитот. По евидентирање на сите промени на кредитната партија, банката ќе изготви нов амортизационен план за отплата на кредитот и по завршување на грејс периодот за одложено плаќање на кредитните обврски ќе продолжи со редовното достасување на ануитети по кредитот.

Банките најчесто ги ограничија понудите само на корисниците кои **се** класифицирани во категорија на ризик буква А, Б или В и немаат статус на нефункционална кредитна изложеност.

Сепак, должниците имаат можност ако не ја прифатат понудата во текот на периодот на одложена наплата да продолжат да вршат целосна отплата на кредитот, согласно одредбите од договорот за кредит.

Што се случува ако по прифаќање на понудата, корисникот на кредит се предомисли и изврши уплата на редовниот месечен ануитет? Во вакви ситуации банките може да постапат различно согласно нивните интерни процедури, но препорачуваме пред да се изврши уплата да се контактира банката и да се утврди третманот на уплатата.

Дали ратите доспеани пред 1ви април 2020 се наплаќаат? За ова прашање Уредбата нема прецизен одговор и остава слобода на банките и штедилниците самите да одлучат како ќе ги третираат овие обврски. По наше разбирање овие обврски не се одлагаат со оглед да истите се настанати и доспеани во време кога вонредната состојба не постоеше.

7.2 ЗАДОЛЖИТЕЛНИ МЕРКИ ЗА ВОСПОСТАВУВАЊЕ НА РЕД И ДИСЦИПЛИНА ПРИ ВЛЕЗ ВО И ИЗЛЕЗ ОД ВНАТРЕШНОСТА НА ДЕЛОВНИТЕ ЕДИНИЦИ ИЛИ ПРОСТОРИИ НА БАНКИТЕ И ШТЕДИЛНИЦИТЕ

Заради спречување на ширењето и сузбивање на заразната болест предизвикана од коронавирусот COVID-19 во деловните простории на Банките и штедилници во кои се примаат клиенти за извршување и нудење на финансиските услуги, **Владата на Република Северна Македонија на 22ри април 2020 година донесе Уредба со законска сила за примена на Закон за банки за време на вонредна состојна и истата е објавена во Службен Весник на Република Северна Македонија бр.107/20.**

Оваа Уредба има за цел воспоставување на ред и дисциплина при влез во и излез од внатрешноста на деловните единици или простории на банките и штедилниците во кои се примаат клиенти заради вршење и нудење финансиски услуги.

Согласно Уредбата банките и штедилниците се должни да обезбедат редарска служба при влезот во и при излезот од објектот, за да се запази минимум потребното растојание помеѓу лицата пред и внатре во објектот, да обезбеди спроведување на задолжителна дезинфекција на раце при влез во објектот и да не дозволи влез во објектот на лица кои не носат заштитна маска, марама или шал со кој ќе бидат покриени устата и носот. Банките и штедилниците се должни да постават соодветни ознаки со кои се обележува правецот на движење и запазување на минимум потребното растојание при чекање ред на корисниците на услугата пред и внатре во објектот. Ознаките потребно е да ги постават на растојание од најмалку два метри и тоа: пред секој шалтер на кој корисниците на услугата пристапуваат за вршење финансиски услуги, како и во дијаметар од 10 метри пред влезот на објектот. Банките се должни најмалку еднаш неделно, а штедилниците најмалку еднаш месечно да вршат превентивна дезинфекција во објектите во кои се вршат финансиски услуги.

Исто така, банките и штедилниците се должни на вработените лица кои работат во објектите или имаат контакт со клиенти да им обезбедат заштитна опрема (ракавици и маски) кои се должни да ги носат во текот на целото работно време.

Согласно оваа Уредба во банките и штедилниците во исто време, заедно со вработените, не смее да има повеќе од 5 лица во просторија до 50m², повеќе од 10 лица во просторија од 50 до 100m², повеќе од 15 лица во просторија од 100 до 200m² и повеќе од 20 лица во просторија над 200m². Во банките и штедилниците во кои бројот на вработени го достигнува лимитот на максималниот број на присутни клиенти во исто време не може да биде повеќе од две лица.

Притоа, Министерството за економија - Државен пазарен инспекторат ќе врши инспекциски надзор и доколку се постапува спротивно на одредбите од оваа Уредба предвидена е глоба во износ од 5.000 евра во денарска противвредност и истата ќе се изрече за прекршок на банката или штедилницата.

Оваа уредба со законска сила ќе се применува за време на траењето на вонредната состојба како и 200 дена од престанокот на траењето на вонредната состојба.

7.3 НАМАЛУВАЊЕ НА МЕСЕЧНИТЕ АНУИТЕТИ И РЕПРОГРАМИРАЊЕ НА КРЕДИТИТЕ КАЈ ФИНАНСИСКИТЕ ДРУШТВА

Како дел од вториот пакет економски мерки соопштени од страна на Владата на Република Северна Македонија донесе Уредбата со законска сила за примена на Законот на финансиски друштва за време на вонредна состојба (Службен весник на Република Северна Македонија бр.90/20), која стапи на сила на 4ти април 2020 година и ќе се применува за времетраење на вонредната состојба.

Целта на оваа Уредба е намалувањето на месечните ануитети, како и репрограмирање на кредитите издадени од страна на финансиските друштва. Во периодот од 1ви април до 30ти јуни 2020 година, физичките лица кои се корисници на кредити по договорите за кредит кои се склучени заклучно со 31ви март 2020 година ги плаќаат обврските на месечен ануитет намален за најмалку 70% од редовниот месечен ануитет, а финансиските друштва не смеат да пресметуваат и наплатуваат надоместоци, трошоци, провизии и/или казнени камати. Периодот на отплата на месечните ануитети кај овие кредити се продолжува за најмалку 90 дена сметано од 1ви јули 2020 година. Исто така и обврските од помалку платени ануитети во периодот од 1 април до 30ти јуни 2020 година се одложуваат за отплаќање за најмалку 90 дена или пак рамномерно се распоредуваат во месечните ануитети кои ќе доспеат по 30ти јуни 2020 година.

Пресметување на договорна камата во опфатениот период не е исклучено, но наплатата на истата треба да се одложи се до ставање на кредитот во редовна отплата.

Во наше најдобро разбирање, ова подразбира дека ако согласно договорот за кредит, краен рок на кредитот е 15ти јуни 2020, во тој случај крајниот рок се одложува до 30ти септември 2020 година во кој период треба да се отплатат преостанатите делови (најмалку 70%) од месечните ануитети за април, мај и јуни 2020 година, а доколку кредитот редовно доспева после 30ти септември 2020 рокот на кредитот останува непроменет, а помалку платените обврски за ануитетите во април, мај и јуни 2020 се распоредуваат во ратите кои доспеваат после 30ти јуни 2020.

Исто така, иако експлицитно не е предвидено, сепак наше разбирање е дека уредбата се применува соодветно и на кредити со рок на доспевање до 30 дена или таканаречените „кредити до плата“.

Дали овие услови се задолжителни? Задолжително е финансиските друштва да ги понудат овие услови на своите клиенти, физички лица, но не е задолжително клиентите да ги прифатат променетите услови.

Во однос на начинот на достава на понудата/известувањето до должниците - физички лица и начинот на прифаќање/одбивање на истата, се применува член 2 алинеја 1 од Уредбата со законска сила за начинот на промена на договорни услови на кредитни изложености кај банките и штедилниците (Службен Весник на Република Северна Македонија бр.80/20), односно финансиските друштва на своите интернет страници објавуваат известување за

понуда за промена на условите на договорите за кредит и/или преку електронска и/или писмена комуникација ги известуваат поединечните должници за понудата. Доколку во рок од 10 дена по објавување/испраќање на понудата, должникот - физичко лице не го известува финансиското друштво писмено или електронски дека ја одбива понудата, се смета дека понудата е прифатена, освен доколку во понудата не е поинаку определено.

За должници - правни лица, пак финансиските друштва може да објават на својата веб страна и/или да достават известување преку електронска и/или писмена комуникација до должниците со понуда за промена на условите за сервисирање на кредитната изложеност од страна на должниците, како и да го разгледаат секое поединечно барање поднесено од должниците за промена на условите за сервисирање на кредитната изложеност и преку електронска комуникација да достават понуда до поединечните должници или да ги известат за одбивање на барањето. Доколку во рок од 10 дена по објавување/испраќање на понудата, должникот - правно лице не го известува финансиското друштво писмено или електронски дали ја одбива или прифаќа понудата, се смета дека понудата не е прифатена.

Со прифаќање на понудите и промена на договорните услови, страните немаат обврска за изготвување на посебен анекс, ниту за анексирање на постоечките инструменти за обезбедување.

Покрај наведеното, со уредбата дадена е можност финансиските друштва во опфатениот период да ги менуваат и другите услови од договорите за кредит, но единствено заради олеснување на условите во корист на должникот.

Доколку должникот одбере да продолжи со редовна отплата на кредитот, финансиските друштва можат да му дадат на должникот поволности во однос на отплатата на кредитот. Сепак ова не е обврзувачко, туку е оставено како можност и право на финансиските друштва да дадат други поволности.

Договорите за кредит што ќе се склучат во периодот од 1ви април до 30ти јуни 2020 година можат по барање на корисниците на кредитите да се склучат со грејс период од три месеци, при што во грејс периодот финансиското друштво може да пресметува само договорна камата.

Уредбата не ја исклучува ниту можноста за промена на условите за отплата и за корисници кои ја прифатиле понудата, а потоа одлучиле да продолжат со редовниот начин на отплата или да прифатат друга понуда од финансиското друштво.

Финансиските друштва се обврзуваат во рок од 5 дена сметано од денот на влегување во сила на уредбата (односно сметано од 4ти април 2020 година) да донесат интересен акт за спроведување на уредбата, додека пак во рок од 15 дека сметано од 4ти април 2020 година да ги прилагодат интернет платформите согласно Уредбата со законска сила. Иако изрично не е предвидено во уредбата, финансиските друштва го доставуваат интересниот акт и до Министерството за финансии.

Министерство за финансии со решение ќе му ја одземе дозволата за основање и работа на финансиското друштво кое нема да постапи согласно одредбите на уредбата.

7.4 НАМАЛУВАЊЕ НА МЕСЕЧНИТЕ АНУИТЕТИ И РЕПРОГРАМИРАЊЕ НА ОБВРСКИТЕ ПО ОСНОВ НА ДОГОВОРИТЕ ЗА ЛИЗИНГ

Согласно Уредбата со законска сила за примена на Законот за лизинг за време на вонредна состојба објавена во Службен весник на Република Северна Македонија бр. 90/20 од 4ти

април 2020 година, предвидува дека во периодот од 1ви април до 30ти јуни 2020 година, физички лица кои се корисници на финансиски лизинг за договорите кои се склучени заклучно со 31ви март 2020 година ги плаќаат обврските на месечен ануитет намален за најмалку 70% од редовниот месечен ануитет. Дополнително на наведеното, давателите на финансиски лизинг не смеат да пресметуваат и наплатуваат надоместоци, трошоци, провизии и/или казнени камати. Исто како и финансиските друштва, и лизинг друштвата не се ограничени да пресметуваат договорна камата на делот од ануитетите кои се одлагаат за наплата, а која камата ја наплаќаат подоцна со отпочнување на редивна отплата на обврските.

Периодот на отплата на месечните ануитети кај овие кредити се продолжува за најмалку 90 дена сметано од 1ви јули 2020 година. Исто така и обврските од помалку платени ануитети во периодот од 1 април до 30ти јуни 2020 година се одложуваат за отплаќање за најмалку 90 дена или пак рамномерно се распоредуваат во месечните ануитети кои ќе доспеат по 30ти јуни 2020 година.

Покрај наведеното, со уредбата дадена е можност давателите на финансиски лизинг во опфатениот период да ги менуваат и другите услови од договорите за финансиски лизинг, но единствено заради олеснување на условите во корист на должникот.

Предвиденото намалување на обврските по основ на договорите за финансиски лизинг за физичките лица не е задолжително по автоматизам, но давателите на финансиски лизинг задолжително мора да ги понудат предвидените услови за намалување на обврските во периодот на вонредна состојба.

Во однос на начинот на достава на понудата/известувањето до должниците - физички лица и начинот на прифаќање/одбивање на истата, се применува **член 2 алинеја 1 од** Уредбата со законска сила за начинот на промена на договорни услови на кредитни изложености кај банките и штедилниците (Службен Весник на Република Северна Македонија бр.80/20), односно лизинг друштвата на своите интернет страници објавуваат известување за понуда за промена на условите на договорите за кредит и/или преку електронска и/или писмена комуникација ги известуваат поединечните должници за понудата. Доколку во рок од 10 дена по објавување/испраќање на понудата, должникот - физичко лице не го извести давателот на финансиски лизинг писмено или електронски дека ја одбива понудата, се смета дека понудата е прифатена, освен доколку во понудата не е поинаку определено.

За промена на условите од договорите за финансиски лизинг склучени со должници - правни лица, давателите на финансиски лизинг постапуваат согласно член 2 од Уредбата со законска сила за начинот на промена на договорни услови на кредитни изложености кај банките и штедилниците („Службен весник на Република Северна Македонија “ бр. 80/20). Имено, давателите на финансиски лизинг може да објават на својата веб страна и/или да достават известување преку електронска и/или писмена комуникација до должниците понуда за промена на условите за сервисирање на кредитната изложеност од страна на должниците, како и да го разгледаат секое поединечно барање поднесено од должниците за промена на условите за сервисирање на кредитната изложеност и преку електронска комуникација да достават понуда до поединечните должници или да ги известат за одбивање на барањето. Доколку во рок од 10 дена по објавување/испраќање на понудата, должникот - правно лице не го извести давателот на финансиски лизинг писмено или електронски дали ја одбива или прифаќа понудата, се смета дека понудата не е прифатена.

Воедно, уредбата не го оневозможува корисникот на финансиски лизинг да продолжи со редовна отплата на обврските по договорот за финансиски лизинг, во кој случај давателите на финансиски лизинг можат да му дадат на должникот поволности во однос на отплатата

на обврските. Сепак ова не е обврзувачко, туку е оставено како можност и право на давателите на финансиски лизинг да дадат и други поволности.

Договорите за финансиски лизинг што ќе се склучат во периодот од 1ви април до 30ти јуни 2020 година можат по барање на корисниците на финансискиот лизинг да се склучат со грејс период од три месеци, при што во грејс периодот давателот на финансиски лизинг може да пресметува само договорна камата.

Давателите на финансиски лизинг се обврзуваат во рок од 5 дена сметано од денот на влегување во сила на уредбата (односно сметано од 4ти април 2020 година) да донесат интерен акт за спроведување на уредбата. Иако изрично не е предвидено во уредбата, исто како и финансиските друштва и лизинг друштвата се должни интерниот акт да го достават до Министерство за финансии. Министерството за финансии со решение ќе му ја одземе дозволата за основање и работа на давателот на финансиски лизинг кој нема да постапи согласно одредбите на уредбата.

7.5 ПОТРОШУВАЧКИ КРЕДИТИ; ЛИМИТИРАЊА НА СБТ И ТРОШОЦИТЕ НАДВОР ОД СБТ

Владата на Република Северна Македонија на 4ти април 2020 година донесе Уредба со законска сила за примена на Закон за заштита на потрошувачите при договори за потрошувачки кредити за време на вонредна состојба, објавена во Службен Весник бр.90/20.

Оваа уредба ќе се применува на висината на трошоците кои не се вклучени во пресметката на годишната стапка на вкупни трошоци (СБТ). Имено, кредиторите (банките, финансиските друштва, давателите на финансиски лизинг) не смеат да наплатуваат трошоци кои не се вклучени во пресметката на годишната стапка на вкупни трошоци кои надминуваат 30% од износот на одобриениот кредит.

Согласно Законот за заштита на потрошувачите при потрошувачки кредити, под "вкупни трошоци на кредитот" се подразбираат сите трошоци, вклучувајќи камати, провизии, даноци и кои било други надоместоци во врска со договорот за потрошувачки кредит кои потрошувачот треба да ги плати при одобрувањето и редовната отплата на кредитот и кои му се познати на кредиторот, освен нотарските трошоци. Трошоците за дополнителни услуги поврзани со договорот за потрошувачки кредит, вклучувајќи ги и премиите за осигурување на кредитот, исто така влегуваат во вкупните трошоци на кредитот, доколку склучувањето на договор за дополнителни услуги е задолжително за добивање на кредитот или за негово добивање под назначените услови. Сепак, при склучување и реализација на договор за кредит со банка или финансиско друштво односно договор за финансиски лизинг со давател на финансиски лизинг, може да произлезат и други трошоци кои не се задолжителни за одобрување на кредитот/финансискиот лизинг, ниту пак му се или можат да му бидат однапред познати на кредиторот, па оттука, таквите трошоци не спаѓаат во дефиницијата за вкупни трошоци на кредитот, следствено не спаѓаат ниту во годишната стапка на вкупни трошоци.

Такви трошоци се на пример трошоците за неисполнување или ненавремено исполнување на обврските од договорот, трошоци за репрограмирање на долгот и останати трошоци кои не се директно поврзани и до кои не е условено одобрувањето на кредитот.

Овие трошоци кои не спаѓаат во вкупни трошоци на кредитот до донесување на уредбата не беа лимитирани, односно банките, финансиските друштва и давателите на финансиски лизинг самостојно го определуваа нивниот износ, меѓутоа согласно уредбата, а за времетраењето на вонредната состојба, кредиторите не смеат да ги наплаќаат таквите

трошоци кои надминуваат 30% од износот на кредитот и кои се настанати при реализацијата на договорите.

Дали 30% од вкупниот износ на кредитот е годишно или по трошок или за сите трошоци заедно?

Ова прашање останува отворено и предмет на дополнително појаснување.

Покрај лимитирањето на трошоците кои не се вклучени во пресметката на годишната стапка на вкупни трошоци, со донесувањето на Уредбата со законска сила за примена на Законот за облигациони односи за време на вонредна состојба (Службен весник бр.89/20 од 3ти април 2020 година), стапката на казнената камата е намалена. Вака намалената стапка на казнената камата директно влијае на годишната стапка на вкупни трошоци (СВТ), при што во моментот истата изнесува 31,25%.

8. ДАНОЦИ

Јасмина Илиева Јовановиќ
Партнер
ilieva@ddklaw.com.mk

Димитар Алексов
Адвокат
aleksov@ddklaw.com.mk

8.1 НАМАЛУВАЊЕ НА КАМАТАТА НА ИЗНОСОТ НА ПОМАЛКУ ИЛИ ПОВЕЌЕ ПЛАТЕНИОТ ДАНОК И СПОРЕДНИТЕ ДАВАЧКИ ЗА 50%

Владата на Република Северна Македонија донесе Уредба со законска сила за примена на Законот за даночната постапка во време на вонредна состојба (Службен весник на

Република Северна Македонија бр.79/20) со која се уредува висината на каматата која се наплатува на износот на помалку или повеќе платениот данок за секој ден задоцнување и објавата на листата на должници на доспеани и неплатени долгови.

Пред стапувањето на сила на уредбата, Законот за даночната постапка во член 123 став 1 предвидуваше дека на износот на помалку или повеќе платениот данок и споредните даночни давачки, освен каматата, се пресметува и наплатува камата во висина од 0,03% за секој ден задоцнување. Како појаснување, согласно дефиницијата од Законот за даночната постапка, споредни даночни давачки се парични казни, даночни казни, камати и трошоци на присилна наплата на данок.

Со донесување на уредбата се намали стапката на каматата која се пресметува на износот на помалку или повеќе платениот данок и споредните даночни давачки за 50%, и истата за време на траењето на вонредната состојба ќе биде во висина од 0,015%.

Со тоа даночните обврзници кои имаат даночен долг добиваат еден вид поддршка за времето на траење на вонредната состојба во Република Северна Македонија, со тоа што за овој период би должеле камата на износот на даночниот долг, која е за 50% проценти пониска од редовната.

Исто така, со уредбата укината е и обврската на Управата за јавни приходи, на својата веб страница да објавува листа на должници на доспеани и неплатени долгови по основ на данок на додадена вредност, данок на добивка, персонален данок на доход, придонеси од задолжително социјално осигурување, како и акцизи и царини, за месеците април, мај и јуни 2020 година.

8.2 ОСЛОБОДУВАЊЕ ОД ПЛАЌАЊЕ НА ИЗНОСОТ НА АКОНТАЦИИТЕ НА ДАНОКОТ НА ЛИЧЕН ДОХОД ЗА МЕСЕЦИТЕ МАРТ, АПРИЛ И МАЈ 2020 ГОДИНА

Со Уредбата со законска сила за примена на Законот за данокот на личен доход во време на вонредна состојба (Службен весник на Република Северна Македонија бр.79/20), обврзниците на данокот на личен доход кои остваруваат доход од самостојна дејност, а кои имаат претрпено штети во своето работење заради ширењето на коронавирусот COVID-19, стекнаа право на ослободување од плаќање на износот на аконтациите на данокот на личен доход за месеците март, април и мај 2020 година.

Оваа уредба предвидува определени услови кои даночните обврзници мора да ги исполнат за да можат да бидат ослободени од плаќање на износот на аконтациите на данокот на личен доход за месеците март, април и мај 2020 година.

Имено, ослободување од плаќање на износот на аконтациите на данокот на личен доход за месеците март, април и мај 2020 година, се однесува на обврзниците на данокот на личен доход кои остваруваат доход од самостојна дејност, а кои ги вршат дејностите наведени согласно Националната класификација на дејности-НКД Рев.2: Угостителска дејност (шифра 56-дејности за подготовка и служење на храна), туризам (шифра 79-Туристички агенции организатори на патувања (туроператори) и останати резервациски услуги како и дејностите поврзани со нив и шифра 55-Објекти за сместување) и транспорт (шифра 49-Копнен транспорт и ценоводен транспорт, шифра 50-Воден транспорт и шифра 51-Воздухопловен транспорт) и кои ќе го исполнат условот да не го намалат бројот на вработени, сметано од денот на стапување на сила на уредбата (26ти март 2020) три месеци по престанувањето на нејзината важност, освен во случаите на смрт, пензионирање или отказ од страна на вработените.

Согласно уредбата, користењето на правото за ослободување од плаќање на износот на аконтациите на данокот на личен доход за месеците март, април и мај 2020 година се однесува и на други даночни обврзници кои остваруваат доход од самостојна дејност, под следните услови:

- сметано од денот на стапувањето на сила на уредбата три месеци по престанувањето на нејзината важност да не го намалат бројот на вработени, освен во случаите на смрт, пензионирање или отказ од страна на вработените, а кои даночни обврзници имаат претрпено штети во своето работење заради спроведување на мерките за спречување на внесување и ширење на корона вирусот COVID-19 на Владата на Република Северна Македонија, доколку исполнуваат еден од следните услови:
- вкупните приходи на даночниот обврзник да се намалени за најмалку 40% во тековниот месец во однос на месец февруари 2020 година или намалувањето на вкупните приходи за 2020 година изнесува повеќе од 40% во однос на истиот период претходната година, или
- бројот на вработени кои не работат односно не придонесуваат во економската активност на даночниот обврзник-работодавач, заради спроведување на мерките за спречување на ширењето на корона вирусот COVID-19 да изнесува најмалку 25% во однос на вкупниот број на вработени во месец февруари 2020 година, или
- даночниот обврзник да затворил најмалку 50% од продажните места преку кои го остварува прометот (подружници, продажни објекти).

Не помалку важно е да се напомене дека, доколку даночниот обврзник кој го искористил правото за ослободување од аконтациско плаќање на данокот на личен доход за месеците март, април и мај 2020 година, а не ги исполнил горенаведените услови, истиот има обврска да ги плати месечните аконтации на данокот на доход од вршење на самостојна дејност што не ги платил и камата согласно Уредбата со законска сила за примена на Законот за даночна постапка за време на вонредна состојба, односно камата во висина од 0,015%.

8.3 ОСЛОБОДУВАЊЕ ОД ПЛАЌАЊЕ НА ИЗНОСОТ НА АКОНТАЦИИТЕ НА ДАНОКОТ НА ДОБИВКА ЗА МЕСЕЦИТЕ МАРТ, АПРИЛ И МАЈ 2020 ГОДИНА

Владата на Република Северна Македонија исто така донесе и Уредба со законска сила за примена на Законот за данокот на добивка во време на вонредна состојба (Службен весник на Република Северна Македонија бр.79/20), со која е предвидено ослободување од плаќање на износот на аконтациите на данокот на добивка за месеците март, април и мај 2020 година за обврзниците кои ги вршат дејностите наведени согласно Националната класификација на дејности-НКД Рев.2: Угостителска дејност (шифра 56-дејности за подготовка и служење на храна), туризам (шифра 79-Туристички агенции организатори на патувања (туроператори) и останати резервациски услуги како и дејностите поврзани со нив и шифра 55-Објекти за сместување) и транспорт (шифра 49-Копнен транспорт и ценоводен транспорт, шифра 50-Воден транспорт и шифра 51-Воздухопловен транспорт), кои ќе ги исполнат следните услови:

- да не исплатуваат дивиденда на сопствениците, награда за деловна успешност (учество во добивка, бонус) или друг вид на годишна награда на вработените и органите на управување и надзор на даночниот обврзник, од денот на влегувањето во сила на оваа Уредба со законска сила до 15 јуни 2020 година
- и

- даночниот обврзник-работодавач да не го намали бројот на вработени, сметано од денот на влегувањето во сила на Уредбата (26ти март 2020) три месеци по престанувањето на нејзината важност, освен во случаите на смрт, пензионирање или отказ од страна на вработените.

Уредбата исто така предвидува и дека правото на ослободување од плаќањето на месечните аконтации за данокот на добивка во наведениот период, можат да го користат и други даночни обврзници кои имаат претрпено штети во своето работење поради спроведување на мерките за спречување на внесување и ширење на коронавирусот COVID-19 на Владата на Република Северна Македонија, кои покрај кумулативното исполнување на горенаведените услови, потребно е да исполнат и уште најмалку еден од следните услови:

- вкупните приходи на даночниот обврзник да се намалени за најмалку 40% во тековниот месец во однос на месец февруари 2020 година или намалувањето на вкупните приходи за 2020 година изнесува повеќе од 40% во однос на истиот период претходната година, или
- бројот на вработени кои не работат односно не придонесуваат во економската активност на даночниот обврзник-работодавач, заради спроведување на мерките за спречување на ширењето на коронавирусот COVID-19 да изнесува најмалку 25% во однос на вкупниот број на вработени во месец февруари 2020 година, или
- даночниот обврзник да затворил најмалку 50% од продажните места преку кои го остварува прометот (подружници, продажни објекти).

Доколку даночниот обврзник кој го искористил правото за ослободување од аконтациско плаќање на данокот на добивка за месеците март, април и мај 2020 година, а не ги исполнил горенаведените услови, истиот има обврска да ги плати месечните аконтации на данокот на добивка што не ги платил и камата согласно Уредбата со законска сила за примена на Законот за даночна постапка за време на вонредна состојба, односно камата во висина од 0,015%.

8.4 ФАКТУРА ВО ЕЛЕКТРОНСКА ФОРМА

Со цел да се олесни работењето на даночните обврзници, како и да се спречи користењето на хартија со цел намалување на ризикот од ширење на коронавирусот COVID-19, Владата на Република Северна Македонија донесе Уредба со законска сила за примена на Законот за данокот на додадена вредност во време на вонредна состојба (Службен весник на Република Северна Македонија бр.82/20).

Уредбата ја дефинира фактурата во електронска форма (pdf или друг електронски формат) која ги содржи сите елементи согласно со член 53 став (10) од Законот за данокот на додадена вредност (Место, дата на издавање и број; Име (назив) и адреса на даночниот обврзник кој го извршува прометот и негов даночен број под кој е регистриран за данок на додадена вредност; Име (назив) и адреса на примателот на доброто или корисникот на услугата; Ден на извршениот промет; Количина и опис на прометот; Износ на надоместокот за извршениот промет, без данокот на додадена вредност; Применета даночна стапка; Износ на пресметаниот данок на додадена вредност; Вкупен износ на надоместокот за извршениот промет и данокот на додадена вредност и Име, презиме и потпис на овластеното лице за потпишување на фактури кај издавачот на фактурата) и е доставена по електронски пат до примателот на прометот.

Со донесување на Уредбата вршителот на промет, кој има право да издава во фактура во електронска форма треба да го извести примателот на прометот, преку електронска пошта, електронска порака и/или на друг начин дека за време на траењето на вонредната состојба, фактурите и пресметките со кои даночниот обврзник пресметува одреден оданочив промет извршен спрема него од страна на друг даночен обврзник, ќе ги издава во електронска форма, а доколку не го извести за истото, ќе продолжи да ги издава фактурите и пресметките во хартиена форма. Примателот на прометот во рок од 10 дена од приемот на известувањето, има право да го извести издавачот на фактурата дека ја одбива електронската форма на достава, а доколку по истекот на 10 дена од применото известување, примателот на прометот не ја одбие формата на достава, ќе се смета дека е согласен доставата на фактури да се врши по електронски пат.

Важно е да се напомене дека со донесувањето на Уредбата со законска сила, останаа да важат барањата за обезбедување автентичност, интегритет и читливост на фактурата во електронска форма пропишани со Законот за данокот на додадена вредност, меѓутоа, согласно текстот на Уредбата, фактурите во електронска форма не мора да бидат потпишани со електронски потпис во смисла на Законот за податоците во електронски облик и електронски потпис.

Исто така, фактурите во електронска форма во смисла на оваа Уредба со законска сила, на примателот на фактурата му даваат право на одбивка на претходниот данок, право на поделба на претходните даноци и право на исправка на добивката на претходниот данок.

8.5 Ослободување од ДДВ на прометот на добра и услуги кои како донација се дадени на буџетски корисник односно про-метот остварен со донирани финансиски средства кон буџетски корисник кој се однесува за справување со Коронавирусот Covid-19

Владата на Република Северна Македонија, на ден 14ти април 2020 година, донесе **Уредба со законска сила за изменување и дополнување на уредбата со законска сила за примена на законот за данокот на додадена вредност за време на вонредна состојба (Службен весник на Република Северна Македонија бр.102/20).**

Со Уредбата со законска сила за изменување и дополнување на уредбата со законска сила за примена на законот за данокот на додадена вредност за време на вонредна состојба, која стапи на сила на 14ти април 2020 година, се предвидени определени даночни ослободувања на даночните обврзници на данокот на додадена вредност.

8.5.1 Ослободување од плаќање на ДДВ на прометот на добра и услуги дадени како донација на буџетски корисник за справување со Коронавирусот COVID-19

Ослободувањето од плаќање на данокот на додадена вредност, предвидено со Уредбата со законска сила за изменување и дополнување на уредбата со законска сила за примена на законот за данокот на додадена вредност за време на вонредна состојба, даночниот обврзник може да го стекне, ако истиот како давател на донација на буџетски корисник за справување со Коронавирусот COVID-19, обезбеди потврда од страна на буџетскиот корисник како примател на донација, согласно важечките законски и подзаконски акти.

Оваа потврда, може да биде разменета помеѓу давателот на донацијата и буџетскиот корисник-примател на донацијата, во електронска форма и по електронски пат (.pdf и сличен формат, кој може да се отпечати) или во хартиена форма.

Важно е да се напомене дека давателот на донацијата мора да води евиденција за дадената донација по:

- примател на донација,
- број на потврда за примена донација,
- договор за донација,
- краток опис на дадената донација во финансиски средства, добра и услуги.

Исто така, вршителот на прометот е должен да го наведе и основот за ослободувањето на прометот од данокот на додадена вредност.

Доколку вршителот на прометот-даночен обврзник за ДДВ не ги исполни условите предвидени за ослободување од ДДВ, истиот е должен да пресмета ДДВ на прометот, во согласност со Законот за ДДВ.

8.5.2 Ослободување од плаќање на ДДВ на прометот на добра и услуги извршен кон буџетски корисник заради справување со Коронавирусот COVID-19 кој се плаќа со финансиски средства од примени донации на буџетски корисник

За стекнување на правото за ослободување од ДДВ на прометот на добра и услуги извршен кон буџетски корисник заради справување со Коронавирусот COVID-19 кој се плаќа со финансиски средства од примени донации на буџетски корисник, вршителот на прометот треба да обезбеди изјава од буџетскиот корисник во која изјавува под целосна кривична и материјална одговорност дека прометот се плаќа со донирани финансиски средства. Исто така, вршителот на прометот мора да води и евиденција за прометот на добра и услуги кон буџетскиот корисник кој се плаќа со финансиски средства од примени донации.

Важно е да се напомене дека вршителот на прометот е должен да го наведе и основот за ослободувањето на прометот од данокот на додадена вредност.

Доколку вршителот на прометот-даночен обврзник за ДДВ не ги исполни условите предвидени за ослободување од ДДВ, истиот е должен да пресмета ДДВ на прометот, во согласност со Законот за ДДВ.

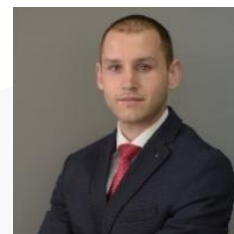
8.6 Продолжување на рокот за поднесување на даночна пријава за ДДВ и рокот за плаќање на ДДВ

Владата на Република Северна Македонија, на ден 24ти април 2020 година, донесе **Уредба со законска сила за дополнување на уредбата со законска сила за примена на законот за данокот на додадена вредност за време на вонредна состојба (Службен весник на Република Северна Македонија бр.108/20).**

Со Уредбата со законска сила за дополнување на Уредбата со законска сила за примена на законот за данокот на додадена вредност за време на вонредна состојба, која стапи на сила на 24ти април 2020 година, се продолжи рокот за поднесување на даночната пријава на данокот на додадена вредност и рокот за плаќање на данокот на додадена вредност.

Продолжувањето на рокот за поднесување на даночната пријава за данокот на додадена вредност која се поднесува на образецот “ДДВ-04” и продолжувањето на рокот за плаќање на данокот на додадена вредност, предвидено со Уредбата со законска сила се однесува на точно определени даночни периоди, и тоа:

- роковите за поднесување на даночната пријава за ДДВ и за плаќање на ДДВ за даночниот период од 1ви јануари 2020 година до 29ти февруари 2020 година, се одложуваат за време на траењето на вонредната состојба до 30ти април 2020 година;
- роковите за поднесување на даночната пријава за ДДВ и за плаќање на ДДВ за даночниот период од 1ви март 2020 година до 31ви март 2020 година, се одложуваат за време на траењето на вонредната состојба до 30ти април 2020 година;
- роковите за поднесување на даночната пријава за ДДВ и за плаќање на ДДВ за даночниот период од 1ви јануари 2020 година до 31ви март 2020 година, се одложуваат за време на траењето на вонредната состојба до 30ти април 2020 година;
- роковите за поднесување на даночната пријава за ДДВ и за плаќање на ДДВ за даночниот период од 1ви април 2020 година до 30ти април 2020 година, се одложуваат за време на траењето на вонредната состојба до 31ви мај 2020 година.

Ристе Георгиевски
Адвокат

georgievski@ddklaw.com.mk

Кристијан Пејиќ
Приправник

associate5@ddklaw.com.mk

9.1 ОГРАНИЧУВАЊЕ НА ВРШЕЊЕ НА ОДРЕДЕНИ ТРГОВСКИ ДЕЈНОСТИ

Со цел спречување на внесувањето и ширењето и можноста од заразување од COVID-19 вирусот, и воедно обезбедување заштита на здравјето на населението на територијата на Република Северна Македонија, Владата на Република Северна Македонија донесе поголем број на мерки со кои превентивно се ограничи или забрани деловното работење на поголем број на бизниси, институции, установи и други правни лица на територијата на Република Северна Македонија. Забраната за одредени дејности е дел од пакетот мерки кои Владата на Република Северна Македонија ги усвои со Одлука за мерки за спречување на внесување и ширење на коронавирус COVID-19, објавена во Службениот весник на Република Северна Македонија на бр.62/20 на 12ти Март 2020 година, со измени и дополнувања објавени со Службен весник на Република Северна Македонија бр.63/20, 64/20, 66/20, 70/20, 72/20, 92/20, 100/20, 107/20 и 109/20.

Со Одлуката се забрани или ограничи работата на поголем број институции, установи и пред сè бизниси од широк спектар на области. Меѓу позначајните мерки се: забраната за одржување на воспитно-образовниот, односно наставниот и воспитниот процес во градинките, основните и средните училишта, универзитетите и школите за возачи; престанок, односно забрана за работа на театрите, музеите, кино салите, студентските домови, пливачките базени, скијачките центри, кафетериите, баровите, казината и обложувалниците; затворање на сите спортски објекти, вежбални и спортски сали за давање на услуги кон корисниците на услугите со присуство во објектите, при што истите можат непречено да продолжат да извршуваат деловни активности и да даваат други услуги од делокругот на својата дејност преку алтернативен начин на продажба на услуги и производи; затворање за посетители на сите продавници во молите на територијата на Република Северна Македонија, освен супермаркетите, продавниците за храна и аптеките во рамките на молите, при што сите други продавници можат да продолжат да работат и да остваруваат продажба на алтернативен начин (преку онлајн нарачки, телефонски нарачки и сл) и да вршат достава на нарачките, како и затворање за посетители – гости на сите угостителски објекти и ресторани кои вршат подготовка и продажба на храна, при што

истите можат да продолжат да работат и да остваруваат продажба на алтернативен начин (онлајн нарачки, телефонски нарачки и сл) и да вршат достава или да овозможат самостојно подигнување на нарачката надвор од угостителскиот објект или ресторан (преку штанд или пулт) и поголем број други мерки.

Одлуката предвидува дека сите наведени мерки, и воопшто сите мерки донесени од страна на Владата на Република Северна Македонија како превенција на внесувањето и ширењето и можноста од заразување од COVID-19 вирусот на територијата на Република Северна Македонија, да се применуваат за периодот на постоење на вонредната состојба на територијата на Република Северна Македонија, односно до завршетокот на истата.

Вршителите на овие дејности особено оние од приватниот сектор се најдоа во најнезавидна положба и изложеност на огромни ризици и предизвици, а особено во однос на исполнување на нивните обврски према работниците како и према добавувачи, клиенти и закуподавачи.

Дали тие се соочуваат со “виша сила”? Дали работниците имаат право на надомест на плата од 50% или 70 %? Дали имаат основ за суспендирање/намалување на обврските по договорите за закуп? Ова се најчести прашања и дилеми кај стопанствениците од овие сектори. Одговорите за различни и зависат од околностите на секој посебен сектор и секое посебно друштво.

Правните дилеми кај овие сектори не би можеле да се унифицираат, па препорачуваме да бидат предмет на поединечна анализа од секој аспект, кај секој посебен случај.

9.2 НАЈВИСОКИ ЦЕНИ И ПОСЕБНИ УСЛОВИ ЗА ТРГОВИЈА НА ОДДЕЛНИ СТОКИ

Во рамки на обидот на Владата на Република Северна Македонија да ги амортизира последиците од ширењето на COVID-19 вирусот врз економијата, а воедно и обидот да се одржи стандардот на населението, донесени се неколку мерки со кои се определуваат посебни услови на трговија на одредени производи чие користење е од витална природа за време на траењето на прогласената епидемија COVID-19 вирусот во Република Северна Македонија, со цел да се овозможи најлесна пристапност на населението до ваквите производи.

Владата донесе Одлука за определување на највисоките цени на одделни производи во трговијата на големо и трговијата на мало (Службен весник на Република Северна Македонија бр. 70/20 и 76/20), со која се определува највисоката цена, всушност **ефективно смрзнување на највисоките цени на одредени производи**, кои се сметаат за елементарна потреба за време на траењето на вонредната ситуација, односно спречување на ширењето на COVID-19 вирусот.

Со Одлуката за највисоки цени се определуваат **највисоките цени во трговијата на големо и трговијата на мало на:** леб, сол, шеќер, зејтин, млеко и млечни производи, јајца, брашно, месо, тестенини, лекови, лична заштитна опрема, средства за лична хигиена, потрошен медицински материјал, медицинска опрема и апарати и дезинфекциони средства. Највисоките цени на производите се утврдуваат на нивото на цените на истите кои се применувале на 11ти март 2020 година, кога од страна на Светската Здравствена Организација е прогласена пандемија на COVID-19 вирусот.

Како исклучок на горното, е предвидено дека за производите чија **увозна цена е повисока** од највисоката цена што се применувала на 11ти март 2020 година, треба **да се користи трговската маржа која ја применувале на 11ти март 2020 година.**

Највисоките цени на производите од оваа Одлука ќе важат до завршувањето на траењето на вонредната состојба на територијата на Република Северна Македонија.

Владата донесе и Одлука за посебни услови за трговијата на одделни стоки (Службен весник бр.71/20, 79/20 и 90/20), со која одлука се **определува највисоката трговска маржа** како посебен услов во трговијата со аргуми свежи или сушени и тоа за: портокали, мандарини, кlementини, грејпфрут и лимони. Највисоката трговска маржа на наведените стоки за трговските друштва и трговците поединци кои учествуваат во трговскиот ланец **во трговијата на големо се утврдува во вкупен износ до 10% , односно до 15% во трговијата на мало**. Наведените стоки може да се продаваат на големо само во магацини, складови за трговија на големо, на пазарите за трговија на стоки на големо и на агро берза. Во овие објекти е забрането вршење на трговија на мало на крајни потрошувачи.

Највисоката трговска маржа на стоките од Одлуката за посебни услови исто така ќе важи до завршувањето на траењето на вонредната состојба на територијата на Република Северна Македонија.

9.3 Ред и дисциплина при влез во внатрешноста на објектите во кои се врши трговија на мало – продавници, самопослуги, маркети, пекари, дуќани и слично

Владата на Република Северна Македонија донесе **Уредба со законска сила за примена на Законот за трговија за време на вонредна состојба (Службен весник на Република Северна Македонија бр. 103/20 и 107/20)**, со која се уредуваат редот и дисциплината при влез и во внатрешноста на објектите во кои се врши трговија на мало – продавници, самопослуги, маркети, пекари, дуќани и слично (во понатамошниот текст како „објекти“). Согласно Уредбата, трговецот е должен да обезбеди редарска служба при влезот и во внатрешноста на објектот, за да се запази минимум потребното растојание помеѓу лицата пред и во објектот и да обезбеди спроведување на дезинфекција на раце при влез во објектот. Исто така во објектите во кои се врши трговија на мало, истовремено може да пазаруваат најмногу по едно лице на површина од секои 20m². Во објектите со површина помала од 20m² може да пазарува само едно лице.

Понатаму, трговецот е должен да постави соодветни ознаки со кои се обележува правецот на движење и запазување на минимум потребното растојание при чекање ред на лицата пред и во објектот. Ваквите ознаки се поставуваат на растојание од два метри и тоа: пред секоја каса за наплата и пред влезот на објектот.

Трговецот е должен да обезбеди заштитна опрема (маски и ракавици) за вработените лица во објектот. Вработените лица се должни заштитната опрема да ја носат за времетраење на работното време.

Надлежниот орган – државниот пазарен инспекторат ќе врши инспекциски надзор над спроведување на одредбите. Доколку трговецот постапува спротивно на одредбите, ќе му се изрече прекршок за што се предвидени и глоби во висина од 500 до 1000 евра во денарска противвредност за микро и мали трговци и во висина од 1000 до 2000 евра во денарска противвредност за средни и големи трговци. Предвидена е и глоба во износ од 50 евра во денарска противвредност за прекршок за вработеното лице доколку постапува спротивно на одредбите.